

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: Haridusinnovatsioon

Priit Värno

**KAITSEVÄE ÜHENDATUD ÕPPEASUTUSTE TAKTIKAÕPPEJÕUDUDE
ARUSAAMAD NÜÜDISAEGSE ÕPIKÄSITUSE OLEMUSEST JA
RAKENDAMISEST TAKTIKAÕPPES**

Magistritöö artiklid ja lisamaterjalid

Juhendajad: lektor Liina Lepp ja doktorant Triinu Soomere

Tartu 2019

Sisukord

Magistritöö kaaskiri.....	3
Magistritöö autori panus artiklites.....	3
Teema valiku põhjendus ja uurimisprobleem.....	4
Töö eesmärk ja uurimisküsimused.....	5
Artikkel 1. Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktikaõppejõudude arusaamad nüüdisaegse õpikäsituse olemusest ja rakendamisest taktikaõppes.....	6
Artikkel 2. Nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtete avaldumine Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktikaõppejõudude õppetöö kirjeldustes.....	28
Kokkuvõte.....	32
Kasutatud kirjandus.....	36
Lisa 1. KVÜÕA taktikaõppe kontekst.....	39

Magistritöö kaaskiri

Magistritöö esitatakse kaitsmiseks ajakirjas „Sõjateadlane“ avaldatud ETIS 1.2. artiklina.

I. Artikkel

Värno, P., Soomere, T., & Lepp, L. (2019). Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktikaõppejõudude arusaamad nüüdisaegse õpikäsituse olemusest ja rakendamisest taktikaõppes. *Sõjateadlane (Estonian Journal of Military Studies)*, 10, 36–56.

Kaasneva artiklina esitatakse konverentsikogumiku „KVÜÕA IV õppemetoodiline konverents“ ETIS 5.3. lühiartikkel.

II. Artikkel

Värno, P., Soomere, T., & Lepp, L. (2019). Nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtete avaldumine Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktikaõppejõudude õppetöö kirjeldustes. *Kogumik KVÜÕA IV õppemetoodilise konverentsi “See aitab elus läbi lüüa! Ehk ülekantavate pädevuste mõtestatud arendamine”*, 7-9.

KVÜÕA taktikaõppe kontekst

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuse (edaspidi KVÜÕA) taktikaõppe konteksti mõistmiseks esitatakse magistritööd toetava materjalina ülevaade taktikaõppest KVÜÕA-s. Magistritöö autor soovib enne artiklitega tutvumist lugeda lisas 1 olevat KVÜÕA taktikaõppe konteksti.

Magistritöö autori panus artiklites

Magistritöö autori panus artiklite kirjutamisse:

Artikkel 1: uurimuse kavandamine, andmete kogumine ja analüüsimine ning artikli kirjutamine juhtiva autorina.

Artikkel 2: uurimuse kavandamine, andmete kogumine ja analüüsimine ning artikli kirjutamine juhtiva autorina.

Teema valiku põhjendus ja uurimisprobleem

KVÜÕA on Kaitseväge juhataja otsealluvuses olev kõrgkool, mis asub Kaitseministeeriumi valitsemisalas ja lähtub rakenduskõrgkooli seadusest. KVÜÕA põhiülesanne on valmistada ette Kaitseväge juhtivkoosseisu ning arendada sõjateadust tagamaks Kaitseväge juhtimisalast jätkusuutlikkust (KVÜÕA arengukava 2015-2022, 2015). Aastal 2017 toimus KVÜÕA välishindamine, mis tõi esile nii õppetöö tugevused kui ka arendamist vajavad küljed. Leiti, et õppetöös tuleks kasutada rohkem nüüdisaegset infotehnoloogiat, õppetöö sisu peaks olema akadeemilisem ja pakkuma õppurile rohkem väljakutset (Osinga, Lämmergas, Rajevs, Rokka, & Hirv, 2017). Õppeosakonna juhataja edastas 2018. aasta algul väljaõppejuhised, milles rõhutas, et õppe fookus peab olema üksuse juhil ja juhtimisel. Kõrgkoolina tuleb jälgida, et õppe sisu ja õppetöö vastaks kõrghariduse, mitte kutseõppe nõuetele ning õppetöö peab olema teaduspõhine. Eesmärgiks peab olema nüüdisaegse õpikäsituse (edaspidi NÕK) põhine õppetöö, mis toetab õppuri kujunemist ennast juhtivaks ühiskonna liikmeks (Rand, 2018).

Õppetöö õppurikesksemaks muutumist suunavad riiklikul tasandil Haridus- ja Teadusministeeriumi „Elukestva õppe strateegia 2020“ (Haridus- ja Teadusministeerium, 2018a) ja „Kõrgharidusprogramm 2016–2019“ (Haridus- ja Teadusministeerium, 2016). Samuti aitab õppetööd õppurikesksemaks muuta õppejõudude teadlikkus nüüdisaegsest õpikäsitusest (Heidmets & Slabina, 2017). Akadeemilisemaks saab õppetööd muuta, kui õppejõud tugineb õpetamisteadusele ja osaleb ka ise õpetamise uurimises (Kilp, 2017). Tõenduspõhine õppetöö eeldab, et õpetajad ja koolijuhid koguvad tõendeid õppemetoodikate ja koolielu korralduste sobivuse hindamiseks (Eisenschmidt, 2017).

Autorile teadaolevalt ei ole kõrghariduseõppes toimuvat taktikaõpet nüüdisaegse õpikäsituse kontekstis varasemalt uuritud. Taktikaõpetajana arvab autor, et taktikaõppes on nüüdisaegse õpikäsituse avaldumise vorme, mida aga kasutatakse ilma selge kontseptuaalse aluseta ning teadmata kõiki rakendamise võimalusi. Õppejõududele esitatakse nõudmisi õpet muuta, samas ei ole teada, kuidas õppejõud ise nüüdisaegset õpikäsitust mõistavad ja kuidas näevad selle kasutusvõimalusi taktikaõppes. Taktikaõppe uurimine annab panuse valdkondliku õpetamisteaduse arengusse ja muudab taktikaõppe arendamise tõenduspõhisemaks.

Töö eesmärk ja uurimisküsimused

Uurimuse eesmärk on välja selgitada Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktikaõppejõudude arusaamad nüüdisaegsest õpikäsitusest ja selle rakendatavusest taktikaõppes. Tulenevalt uurimuse eesmärgist sõnastati järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on taktikaõppejõudude arusaamad NÕK-ist? (Artikkel 1)
2. Kuidas avalduvad KVÜÕA taktikaõppejõudude õppetöö kirjeldustes nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtted? (Artikkel 2)
3. Millised NÕK-i põhimõtted on KVÜÕA taktikaõppejõudude arvates taktikaõppes rakendatavad? (Artikkel 1)

Järgnevalt esitatakse magistritöö põhiosana artikkel 1, mille kaudu leitakse vastused uurimisküsimustele 1 ja 3, ja lisaks artikkel 2, milles on kokkuvõtlikult esitatud vastus 2. uurimisküsimusele. KVÜÕA taktikaõppe kontekstiga saab tutvuda lisas 1. Artiklitele järgneb kokkuvõte, kus tuuakse välja peamised tulemused ning esitatakse ettepanekud taktikaõppe edasiseks uurimiseks ja arendamiseks.

I. ARTIKKEL

Värno, Priit; Soomere, Triinu; Lepp, Liina (2019). Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktikaõppejõudude arusaamad nüüdisaegse õpikäsituse olemusest ja rakendamisest taktikaõppes. *Sõjateadlane (Estonian Journal of Military Studies)*, 10, 36–56.

KAITSEVÄE ÜHENDATUD ÕPPEASUTUSTE TAKTIKAÕPPEJÕUDUDE ARUSAAMAD NÜÜDISAEGSE ÕPIKÄSITUSE OLEMUSEST JA RAKENDAMISEST TAKTIKAÕPPES¹

Priit Värno, Triinu Soomere, Liina Lepp

ÜLEVAADE. Erinevates õppeastmetes ja -valdkondades räägitakse üha enam nüüdisaegsest õpikäsitusest (NÕK) ja selle olulisusest ennastjuhtiva, kohanemisvõimelise ja koostöövalmis inimese kujundamisel. Selle uurimuse eesmärk oli välja selgitada Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste (KVÜÕA) taktikaõppejõudude arusaamad NÕK-i olemusest ja rakendamisest taktikaõppes. Andmed koguti poolstruktureeritud intervjuudega kümnel taktikaõppejõult ja analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Selgus, et intervjuueeritute jaoks tähendab NÕK õppurist lähtuvat õpetamist, mille käigus kasutatakse aktiivõppemeetodeid ja infotehnoloogiat ning õppeprotsessi eri osapooled annavad selle kohta tagasisidet. NÕK-i tähtsaks osaks peeti avatust. Üldiselt arvati, et NÕK-i saab taktikaõppes rakendada, kuid aeg ja õpperühmade suurus seavad sellele omad piirangud. Uurimuse tulemusi saab kasutada arendusprojektis, et toetada taktikaõppejõude NÕK-i põhimõtete lahtimõtestamisel ja õppe arendamisel.

Märksõnad: *nüüdisaegne õpikäsitus, taktikaõpe, Eesti Kaitseväge*

Keywords: *contemporary approach to teaching and learning, teaching tactics, Estonian Defence Forces*

1. Sissejuhatus

Aastal 2017 tehti Kaitseväge Ühendatud Õppeasutustes (KVÜÕA) välis-hindamine, mille põhjal toodi esile mõningad õppekavade kitsaskohad ja esitati parandusettepanekud. Hindamismeeskond leidis, et õppekavad peaksid olema akadeemilisemad ja arendama õppuris rohkem kriitilise

¹ Artikkel põhineb Tartu Ülikoolis 2019. aastal **Priit Värno** kaitstaval magistritööl „Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste taktikaõppejõudude arusaamad nüüdisaegse õpikäsituse olemusest ja rakendamisest taktikaõppes“.

mõtlemise oskust². Ettepanekutega suunati KVÜÕA-d lähtuma õppetöös senisest rohkem teaduspõhisusest ning tooma sõjaväeline juhtimine, taktika ja pedagoogika õppe keskmesse. Tervikuna peaks püüdlema nüüdisaegse õpikäsituse (NÕK) kasutamise poole, et toetada õppuri kujunemist mõtle- vaks, (enese)kriitiliseks, empaatiliseks ja intelligentseks professionaaliks ning ennastjuhtivaks ühiskonnaliikmeks. Õppejõu roll on abistav, suunav ning tagasisidet andev³.

KVÜÕA-s vastutab taktika õpetamise eest õppeosakonna alla kuuluv taktika õppetool, mis koosneb rühma-, kompanii-, pataljoni- ja brigaadi- grupist. Taktika õppetool on saanud juhtnöörid muuta õpe akadeemilise- maks, suurendada iseseisva õppetöö osakaalu ja kohandada hindamis- kriteeriumeid. Esitatud nõuded on kooskõlas NÕK-i põhimõtetega. Kuna õppejõudude arusaamad ja hoiakud kujundavad nende tegevust õpetamise korraldamisel, on oluline välja selgitada, kuidas nad saavad NÕK-ist aru ja millisena näevad selle kasutusvõimalusi taktikaõppes. Kogutud andmete põhjal saab kavandada taktikaõppe edasist arendamist KVÜÕA-s.

Uurimuse eesmärk on välja selgitada KVÜÕA taktikaõppejõudude aru- saamad NÕK-i olemusest ja rakendamisest taktikaõppes.

1.1. Õpikäsitus ja selle muutmine

Õpikäsitus on arusaam õppimise olemusest, eesmärkidest, meetoditest ja erinevate osapoolte rollist õppeprotsessis⁴. Varasem õpetajakeskne lähene- mine, mille järgi õppe eesmärkide, korraldamise ja hindamise üle otsustas enamasti õpetaja ning õppija oli pigem passiivne protsessis osaleja ja info vastuvõtja (seda on nimetatud ka sisendipõhiseks õppeks), on kõikidel õppe- astmetel järk-järgult asendumas õppijakeskse ja õppijast lähtuva lähene- misega, mille puhul õppijaga arvestatakse: õppija ise juhib õppimist, mis on tegeliku eluga tihedalt seotud ja avatud⁵. Õppijakeskse lähenemisega

² **Osinga, F.; Lämmergas, H.; Rajevs, I.; Rokka, P.; Hirv, L.** 2017. Quality Assessment of the Study Programme Group of National Defence. Tartu: Estonian National Defence Col- lege, p. 8.

³ **Rand, N.** 2018. Õppeosakonna juhataja täpsustatud juhised KVÜÕA ülema aastakäsu juurde. – Õppeosakonna koosolek 29.01.18. [**Rand** 2018]

⁴ **Elukestva õppe strateegia 2020.** 2018. – Haridus- ja Teadusministeerium. <<https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>> (07.10.2018). [**Elukestva õppe strateegia 2020**]

⁵ **Postareff, L.; Lindblom-Ylänne, S.; Nevgi, A.** 2007. The Effect of Pedagogical Training on Teaching in Higher Education. – Teaching and Teacher Education, Vol. 23, No. 5, pp. 558–559.

loodetakse saavutada teatud õpiväljundid, mida õppija teab ja oskab praktikas rakendada, ning motiveerida õppijat elukestvaks õppeks.

Seda seisukohta toetatakse ka 2020. aastani ulatuvas elukestva õppe strateegias, mille järgi on viimase kümnendi riiklikult kehtestatud tasemehariduse õppekavades rõhutatud õppijakesksust, lõimitust, meeskonnatööd ja vajadust siduda uusi teadmisi olemasolevatega⁶. Strateegias on välja toodud põhimõte, et õpetaja peab muutuma infoallikast seoste loojaks ja väärtushoiakute kujundajaks, kes toetab õppija kujunemist kriitiliselt ning loovalt mõtlejaks, koostöövalmiks ja ennastjuhtivaks ühiskonnaliikmeks. Kõrgharidusstrateegias aastateks 2006–2015 on samuti sätestatud, et „kõrghariduskorraldus muutub õppurikeskseks – õppurite ootustest, vajadustest ja eelistustest on saanud kõrgharidussüsteemi nurgakivi“⁷. Ka kõrgharidusprogrammis aastateks 2016–2019 on esile toodud muutunud õpikäsitus, milles on kesksel kohal õppija ja tema areng, kusjuures õppejõud on õppija loovuse ja ettevõtlikkuse toetaja⁸. Rõhutatatakse, et õppejõud peavad saama võimaluse end täiendada ja koolitada, et osata kasutada tänapäevasesse konteksti paremini sobivaid innovaatilisi õppemeetodeid. Kuna nii elukestva õppe strateegias, kõrgharidusstrateegias kui ka kõrgharidusprogrammis väljendatakse riigi hariduspoliitilist tahet, puudutavad nimetatud põhimõtted ka KVÜÕA-d kui Eestis tegutsevat rakenduskõrgkooli ning neist tuleb sõjaväelises õppes juhinduda.

Üldiselt võib öelda, et muutunud on ka oskused, mida ühiskond ootab 21. sajandi koolilõpetajalt. Räägitakse nn 21. sajandi oskustest: koostöö- ja suhtlemisoskusest, kriitilisest mõtlemisest ning loomingulisusest. Seega tõukavad õpikäsituse muutumist tagant muutused ühiskonnasuhetes ja töömaailmas, tehnoloogia kiire areng ning sisemine rahulolematuus koolides⁹.

⁶ **Elukestva õppe strateegia 2020.**

⁷ **Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015.** – RT I 2006, 52, 386, jõustunud 15.11.2006.

<<https://www.riigiteataja.ee/akt/12752949>> (27.11.2018).

⁸ **Kõrgharidusprogramm 2016–2019.** 2016. – Haridus- ja Teadusministeerium.

<https://www.hm.ee/sites/default/files/lisa_8_korghariduse_programm_2016-2019.pdf> (27.11.2018).

⁹ **Heidmets, M.; Slabina, P.** 2017. Õpikäsitus kooliuuenduse kontekstis. – Õpikäsitus: teooriad, uurimused, mõõtmine. Analüütiline ülevaade. Leping 16/7.1-5/178 lõpparuanne. Koostaja ja toimetaja M. Heidmets. Tallinn: Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituut, lk 4–6. [**Heidmets, Slabina** 2017]

On leitud, et õppijakesksus ei ole haridussüsteemis soovitud viisil veel rakendunud¹⁰.

Viimastel aastatel on Eestis üha enam kasutatud terminit „nüüdisaegne õpikäsitus“ (seda on nimetatud ka muutunud õpikäsituseks), milles nähakse võimalust arendada edasi õppijakeskse lähenemise tugevaid külgi ja viia Eesti haridusmaastiku õpikäsitus senisest enam vastavusse 21. sajandi oskuste arengut toetava õpetamisega, ehkki NÕK-i kohta on vaja korraldada veel teadusuuringuid, et suurendada selle tõendus põhised (sh NÕK-i hindamise kohta)¹¹. Järgnevalt tutvustatakse NÕK-i lähtealuseid ja analüüsitakse, kuidas mõistavad NÕK-i KVÜÕA taktikaõppejõud ja missuguseid võimalusi nad näevad selle rakendamiseks õpetamises.

1.2. NÕK-i põhitunnused

NÕK-i lähtealustena toob Tamm mitme autori tööde põhjal välja kolm suuremat valdkonda, mille järgi saab õpetada ja seda kavandada: 1) konstruktivistlik arusaam õppimisest, 2) enesejuhtimine ning 3) koostöövalmidus¹².

Konstruktivistlik arusaam õppimisest. Konstruktivistlikus õpikäsituses on tähelepanu all ennekõike teadmiste kujunemise protsess, mis on tugevas seoses isiku sotsiaalse ja kultuurilise taustaga ning mida mõjutavad nii meedia kui ka inimese enda kogemused¹³. Konstruktivistliku õpikäsituse järgi annab inimene maailmas esinevatele nähtustele ise tähenduse. Kui inimesed näevad ühte nähtust, mõistavad nad seda erinevalt¹⁴.

Õpetaja peab veenduma, et õppur on teadlik oma veendumustest ja uskumustest, selgitama talle esinenud vigu ning pakkuma personaalseid

¹⁰ **Haridus- ja Teadusministeeriumi aasta-analüüs 2017.** – Haridus- ja Teadusministeerium. <https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_aruanne_2017_0.pdf> (07.10.2018).

¹¹ **Pedaste, M.** 2017. Nüüdisaegse õpikäsituse mudel. Uurimisprojekti „Süsteemiline kirjanduse ülevaade õpikäsituse nüüdisaegsuse hindamiseks sobivate mõõtvahendite leidmiseks“ raport. Tartu: Tartu Ülikool, lk 7. [Pedaste 2017]

¹² **Tamm, A.** 2017. Nüüdisaegse õpikäsituse põhiprintsiibid. <<https://sisu.ut.ee/opikasitus/n%C3%BC%C3%BCdisaegse-%C3%B5pik%C3%A4situsep%C3%B5hiprintsiibid>> (15.10.2018). [Tamm 2017]

¹³ **Ültanir, E.** 2012. An Epistemological Glance at the Constructivist Approach: Constructivist Learning in Dewey, Piaget and Montessori. – International Journal of Instruction, Vol. 5, No. 2, p. 207.

¹⁴ **Duffy, T. M.; Johansen, D. H.** 2013. Constructivism and the Technology of Instruction: A Conversation. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, p. 3.

lahendusi¹⁵. Õpetamisel tuleb luua keskkond, kus õppur julgeks esitada küsimusi, püstitada hüpoteese ja neid kontrollida. Õppurile tuleb pakkuda ülesandeid, mis panevad teda proovile ja tekitavad tunnetuslikku ebakõla. Õppimise käigus tekkinud vigadesse tuleb suhtuda positiivselt ning näha neis võimalust õppida. Tuleb soodustada dialoogi, et õppurid saaksid arutada oma ideid ja lahendusi¹⁶.

Enesejuhtimise all mõistetakse „isiklike eesmärkide seadmist ja valitud teid mööda nende poole liikumist“¹⁷. Juhtimine on tihedalt seotud reguleerimisega ning tihtipeale kasutatakse enesejuhtimise ja enesereguleerimise terminit samas tähenduses¹⁸. Samas on enesejuhtimine rohkem seotud eesmärkide püstitamisega ja eneseregulatsioon tegevusega, mis viib eesmärgini. Enesejuhtimises määratakse eesmärgid sageli kindlaks selleks, et lahendada elulisi probleeme, mis omakorda tekitab vajaduse õppida. Õppimise käigus võidakse eesmärgid täita või neid täiendada, mis loob tarviduse edasi õppida, mistõttu on ülitähtis, et õppur kaasataks eesmärkide püstitamisse¹⁹. Paraku ei keskenduta traditsioonilises õpetamises õppuri isiklike sihtide ja akadeemiliste standardite vahel seoste loomisele²⁰. Õpetajad määravad koolis tihti ise kindlaks eesmärgid, mis võib muuta need õppuri jaoks kaugeks ja arusaamatuks²¹. Isiklike sihtidega seotud õppimine on õppuri jaoks väärtuslikum ja avaldab mõju tema akadeemilisele käitumisele²².

Õppuri eneseregulatsiooni mõjutavad järgmised õpetaja käitumise ja õpetamise aspektid: õpetamise selgus, tempo ja struktureeritus, õppurile võimaldatav autonoomia, õpetaja entusiasm, huumor, õiglus ning õpetaja ootused õppurile²³. Õppuri jaoks on tähtis ettevalmistumine, mille käigus ta

¹⁵ **Colburn, A.** 2000. Constructivism: Science Education's Grand Unifying Theory. The Clearing House, p. 11.

¹⁶ **Applefield, J. M.; Huber, R.; Moallem, M.** 2000. Constructivism in Theory and Practice: Toward a Better Understanding. – High School Journal, Vol. 84, No. 2, pp. 35–53.

¹⁷ **Bolhuis, S.** 2003. Towards Process-Oriented Teaching for Selfdirected Lifelong Learning: A Multidimensional Perspective. – Learning and Instruction, Vol. 13, No. 3, p. 335. [**Bolhuis** 2003]

¹⁸ *Ibid.*, p. 335.

¹⁹ *Ibid.*, p. 336.

²⁰ **Boekaerts, M.** 2002. Bringing about Change in the Classroom: Strengths and Weaknesses of the Self-Regulated Learning Approach – EARLI Presidential Address, 2001. – Learning and Instruction, Vol. 12, No. 6, p. 591. [**Boekaerts** 2002]

²¹ **Bolhuis** 2003, p. 337.

²² **Boekaerts** 2002, p. 599.

²³ **Boekaerts, M.; Cascallar, E.** 2006. How Far Have We Moved Toward the Integration of Theory and Practice in Self-Regulation? – Educational Psychology Review, Vol. 18, No. 3, p. 204.

kogub andmeid ja valmistub õppimiseks. Ta analüüsib enda olemasolevaid teadmisi ja kavandab seatud eesmärkideni jõudmist. Õppimise järel annab ta hinnangu õpiprotsessile ja püstitatud eesmärkide täitmisele. Õppimist hinnatakse siiski kogu aeg, sest see aitab pidevalt sobivat suunda hoida ja vajaduse korral endale seatud eesmäärke täiendada²⁴. Seega peab õpe olema individualiseeritud ning arvestama iga õppija teadmiste ja huvidega. Individualiseeritud õpe tähendab õppuri jaoks eelistatud õpikogemuse loomist. Selleks pakutakse õppurile tema individuaalsetele vajadustele vastavaid töövahendeid, ülesandeid, suhtluskanaleid ja õppemahtu²⁵.

Koostöö ja koostööskuse arendamine on NÕK-is kesksel kohal. Koostööskuse all peetakse silmas rühmaliikmete aktiivset tegevust ja suhtlust ühise eesmärgi saavutamiseks²⁶. Tänapäeva kiiresti muutuv maailmas ei piisa enam tehnilistest ega funktsionaalsetest teadmistest ja oskustest. Koostöö, koostööskuse ning inimsuhetega seotud pädevuse arendamine loob haridusele vundamendi²⁷. Koostööskuse tähtsus tuleb esile eriti siis, kui ülesanne on keeruline ja selle lahendamiseks on vaja kaasata erinevaid asjatundjaid. Konfliktide lahendamine on samuti märkimisväärne oskus, mida tuleb juba õpingute käigus harjutada²⁸. Koostöö ei pruugi õppuri jaoks olla alati loomulik, eriti kui ümbritsev keskkond soosib individuaalset vastutust. Samuti raskendab koostööd hindamissüsteem, sest selle põhjal hinnatakse õppuri saavutusi ja tulemusi individuaalselt ning teistsugune lähenemine on tema jaoks vastuoluline²⁹. Õpetaja saab kujundada õppurite koostöökogemust ja suurendada nende teadlikkust koostöö positiivsest mõjust³⁰.

²⁴ **Bolhuis** 2003, p. 335.

²⁵ **Conlan, O.; Dagger, D.; Wade, W.** 2002. Towards a Standards-Based Approach to E-Learning Personalization Using Reusable Learning Objects. Montreal, Canada: World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education, p. 7.

²⁶ **Nokes-Malach, T. J.; Richey, J. E.; Gadgil, S.** 2015. When Is It Better to Learn Together? Insights from Research on Collaborative Learning. – *Educational Psychology Review*, Vol. 27, No. 4, p. 646.

²⁷ **Rodriguez, C. M.** 2007. A Commentary on „Undergraduate Education: The Implications of Cross-Functional Relationships in Business Marketing – The Skills of High-Performing Managers”. – *Journal of Business to Business Marketing*, Vol. 14, No. 1, p. 95.

²⁸ **Quieng, M. C.; Lim, P. P.; Lucas, M. R. D.** 2015. 21st Century-Based Soft Skills: Spotlight on Non-cognitive Skills in a Cognitive-laden Dentistry Program. – *European Journal of Contemporary Education*, Vol. 11, No.1, p. 73.

²⁹ **Kozar, O.** 2010. Towards Better Group Work: Seeing the Difference between Cooperation and Collaboration. – *English Teaching Forum*, Vol. 48, No. 2, p. 17.

³⁰ *Ibid.*, p. 17.

Lisaks konstruktivismi põhimõttest lähtumisele, enesejuhtimise toetamisele ja koostööle on NÕK-i puhul Pedaste³¹ järgi tähtis ka avatud ja seoseid loov hoiak, mis seisneb oskuses ja valmisolekus kahelda enda teadmistes ning kriitilisuses oma hoiakute suhtes. Avatus hõlmab ka õppematerjalide jagamist erinevates keskkondades ning õppimisvõimaluste laienemist erinevatesse kogukondadesse ja keskkondadesse.

NÕK-i põhimõtete rakendamist toetatakse refleksiooniga, mida soodustavad turvaline keskkond, juhendamine, supervisioon, kaasõppurite toetus ning piisava aja olemasolu³². Õppimine ja refleksioon peavad teineteist täiendama³³.

NÕK-i lähtealused on kokkuvõtlikult esitatud tabelis 1.

Tabel 1. NÕK-i põhimõtted (Tamme³⁴ ja Pedaste³⁵ järgi)

Põhimõte	Läbiv hoiak/ tegevus	Kirjeldus
Konstruktivistlik arusaam õppimisest	Avatus ja seoseid loov hoiak Reflekteerimine	<ul style="list-style-type: none"> • Õppur on aktiivne teadmiste konstrueerija. • Tuleb aktiveerida õppuri teadmised ja toetada uute teadmiste sidumist olemasolevatega. • Lisaks õpitavale sisule on tähtsal kohal ka õpiprotsess ise, mistõttu tuleb arendada õpioskusi.
Enesejuhitud õppimine		<ul style="list-style-type: none"> • Õpetamine ja õppimine on õppijakeskne ning õppimise eest vastutab õppur. • Õppurit toetatakse eesmärkide seadmisel. • Õpe on individualiseeritud: lähtutakse iga õppuri teadmistest, oskustest ja huvidest.
Koostöös õppimine		<ul style="list-style-type: none"> • Koos töötamisel sõltutakse üksteisest, mis on positiivne. • Individuaalne vastutus rühmatöös.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et NÕK-i järgi tuleb lähtuda konstruktivismi põhimõtetest, toetada õppuri enesejuhtimist ja koostööoskust, anda eeskujude, aidata kaasa avatud ja seoseid loova hoiaku kujunemisele ning suunata õppurit refleksiooni kaudu oma tegevust mõtestama ja kogemusest õppima.

³¹ Pedaste 2017, lk 10.

³² Mann, K.; Gordon, J.; MacLeod, A. 2009. Reflection and Reflective Practice in Health Professions Education: A Systematic Review. – *Advances in Health Sciences Education*, Vol. 14, p. 610.

³³ Procee, H. 2006. Reflection in Education: A Kantian Epistemology. – *Educational Theory*, Vol. 56, No. 3, p. 253.

³⁴ Tamm 2017, lk 1.

³⁵ Pedaste 2017, lk 9.

1.3. NÕK-i uurimine ja rakendamine Kaitseväes

Õpikäsituse muutmise võimalusi Kaitseliidu individuaalse sõjaväelise väljaõppe juhtimise kontekstis on uurinud Pilv (2015) oma magistritöös. Tema analüüs näitas, et Kaitseliidu õppekorralduslikud dokumendid toetuvad pigem biheivioristlikule õpikäsitusele ja takistavad õpikäsituse muutmist. Selgus, et osapoolte arusaamad on NÕK-iga kooskõlas ning et seda on õppes osaliselt juba rakendatud. Pilv jõudis järeldusele, et õpikäsituse muutmiseks peavad vastavad õppedokumendid lähtuma konstruktivistlikust õpikäsitusest. Samas leidis ta, et muudatustele võib järgneda vastuseis, kuna instrktorite, väljaõppeülemate ja osalejate tõekspidamised ei tarvitse olla nendega kooskõlas³⁶.

Nooremallohvitseride kursusel kasutatavast õppemetoodikast on kirjutanud Amer ja Ganina, kes tegid kindlaks, millist õppemetoodikat teavad nooremallohvitseri kursusel õpetavad ohvitserid ja allohvitserid, milliseid on enim kasutatud meetodid ning mis alustel meetodeid valitakse³⁷. Selgus, et väljaõppe on valdavalt õppejõukeskne ega soodusta õppurite kognitiivset arengut, et õppejõud ei tea, kuidas teadlikult õppemeetodeid valida, ja et meetodid valitakse õppejõu enda eelneva õpikogemuse põhjal.

Selleks et KVÜÕA-s ellu viia muutusi ja taktikaõpet arendada, on vaja välja selgitada õppejõudude arusaamad NÕK-i ja selle rakendusvõimaluste kohta. Kui nende seisukohad on teada, saab nende alusel tõendus põhised kavandada arendustegevust. Taktikaõpet kõrghariduses ja selle seoseid NÕK-iga pole autoritele teadaolevalt varem uuritud: pole andmeid selle kohta, kuidas taktikaõppejõud tajuvad, mõistavad ja rakendavad NÕK-i. NÕK-ist arusaamine ning selle süsteemne rakendamine taktikaõppes aitab kaasa mõtlema, (enese)kriitilise, empaatilise, intelligentse ja professionaalse ohvitseri kujunemisele.

Artikli autorid sõnastasid kaks uurimisküsimust:

- 1) millised on taktikaõppejõudude arusaamad NÕK-ist?
- 2) millised NÕK-i põhimõtted on KVÜÕA taktikaõppejõudude arvates taktikaõppes rakendatavad?

³⁶ **Pilv, A.** 2015. Õpikäsituse muutmise võimalused Kaitseliidu individuaalse sõjaväelise väljaõppeprotsessi juhtimisel. Magistritöö. Tallinn: Tallinna Ülikooli kasvatusteaduste instituut. [Pilv 2015]

³⁷ **Amer, M.; Ganina, S.** 2016. Ajateenijate nooremallohvitseride kursusel kasutatavate õppemeetodite valik. – Sõjateadlane, nr 1.

Uurimust kavandades võttis artikli esimene autor ühendust KVÜÕA Rakendusuuringute Keskuse juhi kolonelleitnant Sten Allikuga, kellele selgitati uurimuse eesmärki ja võimalikku kasulikkust KVÜÕA õppe arendamises. Uuringu korraldamiseks anti kirjalik luba koos nõusolekuga avalikult kasutada KVÜÕA nime uurimuse tulemusi tutvustavas artiklis.

2. Metoodika

2.1. Valim

Uuriti taktikaõppejõude, kes töötasid uuringu korraldamise ajal KVÜÕA-s ja kes olid töötanud taktikaõppejõuna vähemalt ühe õppeaasta.

Valimi moodustamisel võeti alguses eesmärgiks uurida kõiki KVÜÕA taktikaõppejõude, keda oli kokku 11 (kõikne valim). Kuna aga artikli esimene autor kuulus nende hulka, loobuti tema kaasamisest intervjueeritava ja uurija topeltrolli tõttu. Uurija autoripositsiooni refleksiooni on täpsemalt kirjeldatud alapeatükis 2.3.

Osalejad kutsuti valimisse isiklikult. Neile selgitati töö eesmärki ja anti teada, et uuringu korraldamiseks on olemas KVÜÕA rakendusuuringute keskuse ülema luba.

Kõik kümme taktikaõppejõudu andsid vabatahtlikult oma nõusoleku uuringus osalemiseks. Kõige vanem uuritav oli 44- ja noorim 27-aastane. Pikim töökogemus sõjanduse valdkonnas oli 20, lühim üheksa aastat. Taktikaõppejõuna olid uuritavad töötanud ühest kaheksa aastani. Viis töötasid lektori, kolm õpetaja ja kaks instruktorina. Edaspidi kasutatakse nende kohta ühist terminit „taktikaõppejõud“.

2.2. Andmekogumine ja -analüüs

Andmed koguti poolstruktureeritud intervjuudega. Intervjuu kava koosnes kolmest teemaplokist: 1) arusaamad NÕK-ist, 2) õpetamise ja selle kavandamise põhimõtete kirjeldus ning 3) võimalused NÕK-i rakendamiseks taktikaõppes. Selle artikli andmestikuna kasutati vastuseid 1. ja 3. teemaploki küsimustele. Intervjuu esialgse kava katsetamiseks korraldati proovi-intervjuu. Intervjuerimisel kasutatud kava leiab järgmiselt veebiaadressilt: <http://lingid.ee/intervjuukava>.

Artikli esimene autor intervjueeris kõiki taktikaõppejõude silmast silma 2018. aasta kevadel. Lühim intervjuu kestis 39, pikim 84 minutit. Helifailid

transkribeeriti veebipõhise transkribeerimisprogrammiga: <http://bark.phon.ioc.ee/webtrans>³⁸.

Andmeid analüüsi küsimuste kaupa tekstianalüüsi keskkonnas QCAMap kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Usaldusväarsuse suurendamiseks kodeeris kaasuuri Liina Lepp esimese uurimisküsimuse kogu andmestiku. Metoodikat tutvustatakse põhjalikumalt järgmisel veebi-aadressil: <http://lingid.ee/metoodika>.

2.3. Artikli esimese autori positsiooni refleksioon

Olen taktika õpetamisega tegelenud kokku üle üheksa aasta. Esimesed kolm aastat õpetasin ajateenijatele taktikat Kuperjanovi jalaväepataljonis rühmaülemana. Seejärel juhtisin kaks aastat elukutseliste rühma ja selle väljaõpet Scoutspataljonis ning ühe aasta jooksul korraldasin seal kompanii ülema abina jalaväekompanii väljaõpet. Viimased kolm aastat olen õpetanud rühmataktikat KVÜÕA-s rakenduslikus kõrgharidusõppes.

KVÜÕA-s tundsin taktika- ja tsiviilõppejõudude vastasseisu, mis avaldus selles, et taktikaõppejõud olid suunatud tulemustele ja rakendasid õpetajakeskset metoodikat, aga tsiviilõppejõud soovitasid kasutada õppurikeskseid meetodeid ja iseseisvat õppimist, nagu on kõrgkoolis kombeks. Kuna olin ise enamjaolt kokku puutunud üksusepõhise õpetamisega, olid ka minu õpetamise meetodid pigem õppejõukesked ja väljunditele orienteeritud. KVÜÕA-s on korraldatud mitu õpetamisalast täiendkoolitust, kuid taktikaõppejõudude jaoks jäid need minu hinnangul elukaageks. Koolitustel käsitleti praktiliste oskuste asemel pigem teoreetiliste teadmiste õpetamist, mida olen saanud vaid osaliselt rakendada. Taktikaõppejõuna tundsin hirmu, et kui usaldada õppimine rohkem õppurite kätte, võivad mõningad eesmärgid jääda täitmata, mis võib viia probleemide kuhjumiseni õppurite edasises teenistuses. Samas tundsin juhtkonna survet muuta õppetöö kõrgkoolile omaselt akadeemiliseks ja õppurikeskseks.

Minu arusaama õppimisest ja õpetamisest on kujundanud ka mu enda magistriõpingud haridusvaldkonnas. Aastal 2017 alustasin õpinguid Tartu Ülikoolis haridusinnovatsiooni magistriõppekava alusel selleks, et end isiklikult ja professionaalselt arendada ning viia ennast kurssi haridusuuendustega, mis aitaks mul rohkem panustada taktikaõppe edendamisse.

³⁸ Alumäe, T. 2014. Recent Improvements in Estonian LVCSR. – 4th International Workshop on Spoken Language Technologies for Under-Resourced Languages Conference, 14–16 May 2014. St. Petersburg, Russia: SPIIRAS, p. 118.

Õpingute ajal tutvusin lähemalt NÕK-iga. Mõelnud järele oma taktikaõppejõu kogemuste ja taktikaõppe arendamise üle, sain aru, et NÕK-i tuleb KVÜÕA taktikaõpet silmas pidades senisest rohkem käsitleda. Seega on valitud teema mulle endale oluline: selleks et taktikaõpet tõhustada, on vaja kõigepealt mõista, missugused on taktikaõppejõudude arusaamad, ning seejärel tuleb püüda leida võimalused õppe arendamiseks (sh NÕK-i põhimõtetega arvestades). Leian, et NÕK on lähenemine, millele meie taktikaõpe peaks tuginema. Mulle on tähtis toetada õppuri arengut meisterlikkuse saavutamisel. See eeldab õppurilt enesejuhtimise, refleksiooni- ja koostööoskust, mida õppejõud peab oskama arendada.

Taktikaõpetajana sain teistelt taktikaõppejõududelt poolstruktureeritud intervjuude käigus ausaid ja sisulisi vastuseid, sest mul on kolleegidega usalduslikud suhted ja nad julgesid minuga avameelselt rääkida. Kuna tunnen valdkonda, sain küsida ka täpsustavaid küsimusi. Samuti oli mulle arusaadav erialane terminoloogia, mida intervjuueeritavad kasutasid. Samas pidin uurijana ennast pidevalt jälgima, et ma ei mõjutaks intervjuueeritavaid. Selleks et selgitada välja mu enda arusaamad NÕK-i kohta, vastasin ise ka intervjuu küsimustele. Kui olin vastused läbi kirjutanud, sain selgemalt aru oma seisukohtadest ja suutsin neist intervjuude ajal distantseeruda, vähendades seeläbi uurija arusaamade mõju intervjuueeritavatele. Kuna tahtsin kogu andmestikku analüüsida ja tulemusi tõlgendada võimalikult erapoolelt, pidasin vajalikuks jääda ise taktikaõppejõuna uuritavate hulgast välja. Seetõttu ei saanudki moodustada kõikset valimit ja tuli piirduda kümne taktikaõppejõuga. Pidasin ka uurijapäevikut, et vähendada enda mõju andmekogumisele, -analüüsile ja tulemuste tõlgendamisele.

3. Tulemused

3.1. Taktikaõppejõudude arusaamad NÕK-ist

Uurimisküsimuse „Mis on KVÜÕA taktikaõppejõudude jaoks NÕK?“ vastustes eristus kolm kategooriat, mida järgnevates alapeatükkides kirjeldatakse. Intervjuudes esitatud seisukohti kinnitavad ja ilmestavad tsitaadid leiab järgmiselt veebiaadressilt: <http://lingid.ee/arusaamNK>.

3.1.1. Õppurist lähtuv õpetamine

Uuringus osalejate sõnul tähendas NÕK õppurist lähtuvat õpetamist. Selle raames tuli esile kolm alakategooriat, mille järgi tuleb arvestada õppuri 1) taseme, 2) huvi ja 3) õppimiskoha valiku soovidega.

Õppuri tasemega arvestamine. Uuritavad selgitasid, et NÕK-i järgi tuleks nii õpetamisel kui ka selle kavandamisel lähtuda õppuri teadmistest ja kogemustest. Kinnitati, et see on taktikaõppe puhul väga mõistlik lähene-mine, sest õppuritel on just valdkondlikult väga erinev sõjandusteadmiste ja -kogemuste pagas, mistõttu ei ole kõikide õpetamine samal tasemel õppuri arengu seisukohalt kõige tulemuslikum.

Õppuri huviga arvestamine. NÕK-ist rääkides tõid uuritavad välja õppuri huviga arvestamise olulisuse. Leiti, et tänapäeval on õppur varase-maga võrreldes enamasti teadlikum sellest, miks ta õpib ja kellena ta soovib ennast tulevikus näha. Seega tuleb õpetamisel seda silmas pidada ja iga õppuri arengut selle põhjal toetada. Samuti rõhutati, et huvi tekitamisel on tähtis roll õppejõul, kes võiks valida sobivad õppemeetodid ja suhtlusstiili.

Õppuri õppimiskoha valiku soovidega arvestamine. Taktikaõppejõud pidasid tähtsaks NÕK-i aspektiks seda, et arvestatakse ka õppuri soovidega õppimiskoha valikul. Kinnitati, et auditoorium ei ole enam ainuvõimalik koht õppimiseks ning et õppur võib näiteks lugemis- ja videomaterjaliga tutvuda ning rühmatööd teha mujal kui traditsioonilises auditooriumis. Kohast tähtsamaks peeti õpitulemust, milleni saab teoreetilises õppes jõuda muulgi moel kui ainult auditoorse õppe käigus.

3.1.2. Õppurit kaasav õpetamine

Uuringus osalejate sõnul seisneb NÕK lisaks õppurist lähtumisele ka õppu-rite kaasamises. Eristus kolm alakategooriat: 1) aktiivõppemeetodite kasuta-mine, 2) tagasiside andmine ja 3) (nüüdisaegse) infotehnoloogia kasutamine.

Aktiivõppemeetodeid kasutav õpetamine. Uuritavad nimetasid mitu õppemeetodit, mida kasutatakse või nende hinnangul tuleks kasutada, kui nüüdisaegselt õpetada. Välja toodi küsimuste kaudu õpetamine, diskus-sioonid, kogemuste vahetamine nii õppurite endi kui ka õppurite ja õppejõu vahel ning erinevad rühmatöövormid. Selgitati, et ümberpööratud klassi-ruumi metoodika ja avastusõpe kuuluvad samuti NÕK-i juurde. Nenditi, et kontaktõppes püütakse õppuri aktiivsust suurendada õppurile määratud eeltegevusega. Uuritavate sõnul kasvab iseseisva õppimise osa järjest, mis annab ühelt poolt õppurile vabaduse valida endale sobiv õppimiskoht ja -viis,

aga seab teiselt poolt suuremad nõudmised tema oskusele ennast juhtida ja nõuab ka õppejõult õppe kavandamist uutmoodi.

Õppe käigus tagasiside andmine. Uuringus osalejate sõnul iseloomustab NÕK-i tagasiside kaasamine. Toodi välja tagasiside kolm vormi: 1) õppejõult õppurile, 2) õppurite (kaaslaste) vahel ja 3) õppuri eneseanalüüs.

Õppejõult õppurile antavat tagasisidet peeti tähtsaks õppe osaks, mis aitab õppuril saada teavet tegevuse õnnestumise kohta ja määrata kindlaks järgmised õpiväljundid. Tagasiside andmisel peeti oluliseks individuaalsust, kuid samas öeldi, et alati ei ole see ajapiirangu tõttu võimalik, millisel juhul tuleb pakkuda tagasisidet tervele rühmale ja loota, et iga õppur leiab tagasisidest selle, mis toetab just tema arengut. Rõhutati, et õppuri motiveerimiseks peab õppejõud hoolega läbi mõtlema tagasiside sisu ja üldise tooni, sest oskamatult antud tagasiside võib õpimotivatsioonile negatiivselt mõjutada.

Õppurite omavaheline tagasiside. Taktikaõppejõud selgitasid, et tänapäeval on õppeprotsessis oluline ka see, et õppurid annavad ise tagasisidet. Taktikaõppes annab see uuritavate sõnul võimaluse arendada edasiseks tööks vajalikku suhtlemisoskust. Ühtlasi aitab tagasiside analüüsida enda kui õppuri sooritust ja läbi mõelda, kuidas oleks samas olukorras võinud käituda.

Õppuri eneseanalüüs. Uuritavad leidsid, et NÕK nõuab õppuri refleksioonioskuse arendamist, mis teeb sellest õppe loomuliku osa. Reflekteerimist kirjeldati eelkõige koos praktilise tegevusega, mille järel saab õppur selgitada, kas ta tuli ülesandega toime ja mida võiks edaspidi arvesse võtta. Lisati, et kirjalikku reflekteerimist (nt õpipäevikut) peetakse samuti vajalikuks.

(Nüüdisaegset) infotehnoloogiat kasutav õpetamine. Toodi välja, et kuna infotehnoloogia areneb kiiresti ja on kättesaadav, kuulub see lahutamatu õppe juurde. Nenditi, et kui õppuritel on olemas võimalus kasutada õppe käigus tehnoloogiat, sunnib see ka õppejõule peale nõude sellega õppe kavandamisel arvestada. Uuritavate sõnul on NÕK-i puhul väga tähtis kasutada infotehnoloogiat visuaalse toena (nt videod, pildid ja skeemid).

3.1.3. Avatud suhtlus õpetamise käigus

Lisaks õppurist lähtumisele ja tema kaasamisele iseloomustab NÕK-i uuringus osalenute sõnul *üldine vaba suhtlus õpetamise käigus*. Välja joonistus kaks alakategooriat: 1) õppimist soodustav vaimne keskkond ning 2) õppematerjali ja õpetamiskogemuse jagamine.

Õppimist soodustav vaimne keskkond. Uuritavad rõhutasid, et tänapäeval tuleks õppida sedasi, et õppejõud ja õppurid suhtuvad üksteisesse

lugupidavalt ja usalduslikult, millisel juhul vaimne keskkond soodustab õppimist. Põhjendusena toodi välja, et hea vaimne keskkond aitab õppurit motiveerida ja on taktikaõppes eriti oluline ka seetõttu, et õppurid on juba õpingute ajal või tulevikus kolleegid, kellega tehakse koostööd. Selgitati, et õppejõud peaks olema õppurite jaoks olemas, suhtlema nendega avatult ja mitte rõhutama oma kõrgemat positsiooni.

Samas tõid kaks uuritavat välja asjaolu, et vabama õhkkonna tekitamine võib viia selleni, et õppejõul on keeruline õpetamist juhtida, õppurid tegutsevad mugavustsoonis ja kaob efektiivsus.

Õppematerjali ja õpetamiskogemuse jagamine. Taktikaõppejõud selgitasid intervjuudes, et NÕK-i juurde kuulub ka õppematerjali ja -vara jagamine õppurite ja kolleegidega. Nenditi, et tänapäeval ei piisa sageli vaid ühe vaatenurga tutvustamisest, vaid ühe teema avamisel on vaja näidata erinevaid lähenemisi ja neid koos õppuritega analüüsida. Lisaks mainiti, et peale selle tuleb teha koostööd kolleegidega, et õppur saaks parema tulemuse (seda ka sõjalise väljaõppe kui terviku seisukohast vaadates). Jagatakse õpetamiskogemust, õppevara ja ideid.

Tasub rõhutada seda, et kuigi kõik uuritavad tutvustasid oma arusaamu NÕK-ist, väljendati intervjuudes samuti ebakindlust ja kahtlust, kas räägitu paigutub NÕK-i teoreetilistesse raamidesse. Intervjueeritavad kinnitasid (oli ka üksikuid erandeid), et nende arusaamad NÕK-ist on kujunenud pigem juhuslikult, st erinevatest allikatest kuuldu ja kogetu põhjal, ning et nad ei ole omandanud NÕK-i kohta teoreetilisi teadmisi. Seega saab öelda, et kuigi õppejõud tõid intervjuudes välja mitu NÕK-ile omast tunnust ja kirjeldasid NÕK-i praktilist rakendamist, väljendasid nad samas selgelt seisukohta, et nende arusaamad NÕK-ist on lünklikud ja eklektilised.

3.2. NÕK-i põhimõtete kasutamise võimalused KVÜÕA taktikaõppes

Uurimisküsimuse „Millised NÕK-i põhimõtted on KVÜÕA taktikaõppejõudude arvates taktikaõppes rakendatavad?“ vastused esitatakse põhimõtete kaupa. Esmalt kirjeldatakse õppejõudude arvamusi nende rakendatavuse võimalikkuse kohta ning seejärel tuuakse välja probleemid nende rakendamisel. Intervjuudes esitatud seisukohti ilmestavad tsitaadid leiab järgmiselt veebiaadressilt: <http://lingid.ee/rakendamineNK>.

3.2.1. Konstruktivistlik arusaam õppimisest

Õppuri teadmistega arvestamine oli uuringus osalenud õppejõudude jaoks oluline. Konstruktivismist räägiti siis, kui uue teema õpetamisel tuginetakse õppurite põhiteadmistele, millega tuleb õppejõudude sõnul nüüdisaegses õpetamises arvestada. Eelteadmiste olemasolu saab tagada loogiliselt tuletatud ainevooga. Õppejõudude hinnangul ei saa uue teemaga edasi minna enne, kui vajalikud teadmised on omandatud. Toodi välja, et kui õppuritel on puudulikud teadmised ja uue teemaga minnakse edasi, mõjutab see õppurite edasist sooritust ega lase neil keskenduda põhiliste õpiväljundite saavutamisele. Samuti aitab õppurite teadmiste ja oskuste mõistmine õppejõududel määrata kindlaks õppe raskusastme nii, et see paneb proovile ka kogunud õppurid.

3.2.2. Enesejuhitud õppimine

Uuritavate sõnul saab õppejõud toetada ennastjuhtiva õppuri kujunemist selle läbi, et annab õppurile vastutuse erinevates õppeülesannetes nii igapäevases asjaajamises kui ka taktikaharjutuste planeerimise ja üksuse juhtimise käigus. Enesejuhtimine tähendab õppuri usaldamist, talle tegevusvabaduse andmist ning eri kogemuste (nii õnnestumise kui ka ebaõnnestumise) võimaldamist.

Enesejuhtimist peeti küll oluliseks ja taktikaõppes rakendatavaks, aga samas nimetati aspekte, mis takistavad õppurite enesejuhtimise toetamist. Uuringus osalenute hulgas oli neid, kes leidsid, et enesejuhtimise probleemsus seisneb selles, et õppurid ei tunne veel valitud elukutset, ei suuda end tulevase juhina määratleda ega seada enesejuhtimiseks vajalikke eesmärke. Samuti pole õppurid õppejõudude arvates omandanud enesejuhtimiseks vajalikke oskusi, mis peaksid olema selged enne õpingute alustamist.

3.2.3. Individualiseeritud õpe

Kinnitati, et isiklikku lähenemist on vaja nii õppuri jälgimisel, hindamisel kui ka tagasiside andmisel. Samas selgitati, et individualiseeritud õppe vajalikkust küll mõistetakse, aga selle rakendamine on KVÜÕA taktikaõppes raskendatud kahel (osaliselt läbi põimunud) põhjusel: 1) õpperühmade suurus ja koolitajate vähesus ning 2) ajapuudus.

Õpperühmade suurust kirjeldati piirava tegurina peamiselt siis, kui tahetakse isikliku lähenemise raames tagasisidet anda. Selgitati, et õppejõud

mõistavad seda, et õppuri arendamiseks on kindlasti vaja anda isiklikku tagasisidet, aga kuna rühmad on suured, siis lihtsalt ei ole võimalik anda iga ülesande kohta kõigile eraldi tagasisidet. Leiti, et kui õpetamisse oleks võimalik kaasata rohkem õppejõude, saaks õppureid ka enam toetada ja individuaalsemalt õpetada.

Õppeaja puudust peeti teiseks takistavaks teguriks isikliku lähenemise rakendamisel. Toodi välja, et taktikaõppes on kontakttundide maht järjest vähenenud, aga endiselt tuleb omandada samal tasemel teadmised ja oskused, mis on edasiseks tööks vajalikud.

3.2.4. Koostöö õpetamine

Uuringus osalenute arvates saab taktikaõppes koostööoskust arendada, kui määrata õppuritele harjutustel ülema või alluva roll. Õppejõudude väitel ei ole aga koostööoskuse õpetamine eraldiseisev teema: õpetamisel ei rõhuta sellele eraldi ja selle omaette õpetamist ei pidanud uuritavad vajalikuks.

3.2.5. Refleksiooni toetamine ja refleksioonioskuse arendamine õpingute käigus

Uuringus osalenud arvasid, et taktikaõppes on vaja arendada õppurite refleksioonioskust. Toodi esile kaks tegevust: 1) rühma ees reflekteerimine ja 2) kindlate refleksioonipunktide kasutamine.

Rühma ees reflekteerimine aitab õppuril pärast millegi tegemist anda ise tagasisidet tehtu kohta. Õppur peaks suutma teiste ees arutleda, mis läks hästi ja mida tuleks teha paremini. See aitab õppejõudude sõnul mõista, kas õppur on teemast aru saanud ja kas ta suudab end analüüsida. Mida rohkem õppur end analüüsib, seda rohkem areneb uuritavate arvates tema refleksioonioskus.

Kindlad refleksioonipunktid aitavad õppejõudude hinnangul õppuril end analüüsida süsteemselt. Selleks lähtutakse kindlatest tähelepanu vajavatest punktidest (toetavatest küsimustest). Õppuril ei saa lasta reflekteerida päris vabalt, sest on oht, et ta jääb end analüüsides liiga pinnapealseks ega märka olulisi õppimiskohti. Õppejõudude sõnul aitavad kindlad refleksioonipunktid algajal õppuril reflekteerimist tõhusamalt õppida.

3.2.6. Avatus ja seoseid loov hoiak

Uuringus osalenute arvates saab avatust taktikaõppes rakendada kahel viisil: 1) avatud suhtlus õppuriga ja 2) lõimimine.

Avatud suhtlusega julgustatakse õppurit loovusele, et ta katsetaks eri asju ega kardaks ei eksimist ega läbikukkumist. Avatud suhtlust saab toetada seminaride ja aruteludega, mille käigus õppurid esitavad enda ideid. Samuti väljendub avatud suhtlus uuritavate sõnul selles, kui õppurid saavad kasutada alternatiivseid allikaid ja nende põhjal argumenteeritult arutleda. Õppejõud peavad avatud suhtluses tähtsaks ka õppurite otsesest tagasisidet õppe-metoodika kohta, mille alusel võib õppejõud seda muuta.

Lõimimist seostati samuti avatusega. Kui kaasata asjatundjaid teistest õppetoolidest, muudab see õppe komplekssemaks. Uuritavate arvates oli koostöö võimalik eelkõige psühholoogia-, ajaloo- ja inglise keele õppejõududega, mis läbi saaks anda õppurile arusaama sellest, kuidas erinevad tegurid mõjutavad lahinguvälja.

Kokkuvõttes võib öelda, et uuringus osalenud õppejõudude hinnangul saab NÕK-i komponente kasutada KVÜÕA taktikaõppes. Kitsaskohtadena toodi välja asjaolud, et õppuri enesejuhtimiseks on piiratud võimalused ning et ajapuuduse ja õppejõudude vähesuse tõttu ei ole õpe piisavalt individualiseeritud. Sellegipoolest järgivad taktikaõppejõud endi sõnul juba suurel määral konstruktivistlikke põhimõtteid, arvestavad õppurite teadmistega ja pakuvad neile jõukohaseid ülesandeid. Õpetamise avatus väljendub selles, kui eri teemade üle saab arutleda nii õppejõuga kui ka õpperühma sees ning kui taktikaõpet lõimitakse teiste ainetega. Tähelepanu pööratakse õppuri refleksioonile ja seda toetatakse kindlate refleksioonipunktidega. Koostöö õpetamisele ei pöörata uuritavate sõnul eraldi tähelepanu.

4. Arutelu

Kui arutleda olulisemate uurimistulemuste üle, siis selgub vastustest esimesele uurimisküsimusele (millised on taktikaõppejõudude arusaamad NÕK-ist?), et NÕK on taktikaõppejõudude jaoks õpikäsitlus, mis lähtub õppijast, kaasab õppijat ja hõlmab vaba suhtlust. Seega on tulemused kooskõlas teoreetiliste NÕK-i põhimõtetega³⁹ ja kaitsejõududes korraldatud õpetamishoiakute uuringuga, mille järgi toetavad õppejõudude arusaamad

³⁹ Tamm 2017, lk 1.

õppijast lähtuvat õpet⁴⁰. Ometi väljendasid uuritavad ka ebakindlust NÕK-i olemuse mõistmise suhtes ja ütlesid, et nende teadmised on lünklikud ja kujunenud eklektiliselt. Seepärast peavad autorid tähtsaks seda, et taktikaõppejõududel oleks võimalus üheskoos arutada NÕK-i teematikat, sest kindlusetus võib takistada õpetamist ja selle kavandamist NÕK-i põhimõtete järgi.

Vastusena teisele uurimisküsimusele (millised NÕK-i põhimõtted on KVÜÕA taktikaõppejõudude arvates taktikaõppes rakendatavad?), tuli välja tõsiasi, et uuritavate hinnangul saab rakendada kõiki NÕK-i põhimõtteid. Piiranguteks peeti õppijate enesejuhtimisega seonduvat. Ajapuudus ja õppejõudude vähesus on teemad, millele oleks vaja õppekorralduses eraldi tähelepanu pöörata (sh korraldada õpioskuste arendamise seminare õppuritele ning läbi vaadata õppetöö ajakava ja õpperühmade suurus).

Uuringus osalenud väljendasid kahtlust, kas nad saavad täiesti aru NÕK-i sisust ja teoreetilistest alustest. Heidmetsa ja Slabina sõnul aitab suurem teadlikkus NÕK-ist õppejõude rohkem võimestada ja muuta õppeprotsessi õppurikeskseks⁴¹. Seega tuleks autorite hinnangul süsteemselt suurendada taktikaõppejõudude teadlikkust NÕK-ist ja selle rakendamisest taktikaõppes. Ühe võimalusena näevad autorid vastavate sisekoolituste korraldamist KVÜÕA-s. Sedasi tagataks info jõudmine kõikide taktikaõppejõududeni, kes saaksid pärast koolitusi sisukalt arutleda NÕK-i rakendatavuse üle ja vahetada omavahel kogemusi. Lisaks võiks kaaluda, kas koostada taktikaõppetoolis NÕK-i õppemetoodikajuhend ja rakenduskava. Artikli autorite hinnangul peaksid need olema kompaktsed ja kergesti loetavad dokumendid, mis sisaldavad rakenduslikke soovitusi iga NÕK-i iseloomustava tunnuse kohta. Olulised on ka regulaarne seire, tulemuste analüüs ning kolleegide infovahetus nii NÕK-i rakendamise õnnestumise kui ka probleemide teemal.

5. Kokkuvõte

Autorite arvates annavad uuringu tulemused taktikaõppe arendamisse väärtusliku panuse, ehkki ka sellel artiklil on omad kitsaskohad. Kuigi terminit „nüüdisaegne õpikäsitus“ on viimastel aastatel Eesti haridusvaldkonnas laialt kasutatud, ei ole selle kohta teaduskirjanduse leidmine sugugi

⁴⁰ Pilv 2015, lk 52.

⁴¹ Heidmets, Slabina 2017, lk 10.

mitte lihtne ja iga uus uuring kujutab endast väärtuslikku lisaallikat valdkonna arendamisel.

Artikli puudusena näevad autorid asjaolu, et kuigi kõik taktikaõppejõud osalesid uuringus vabatahtlikult ja oli saadud ka luba uuritavate nimeliseks tsiteerimiseks, on siiski võimalik, et intervjuerimisel andis mõni uuringus osalenu vastuseid, mida ta pidas sotsiaalselt sobivaks. Selleks et täpsemalt kindlaks teha seda, kuidas NÕK-i rakendatakse KVÜÕA taktikaõppes, oleks vaja korraldada täiendavaid uuringuid, milles keskendutaks õppetöö vaatlemisele või analüüsitaks selle videosalvestisi. Sedasi saaks tervikliku pildi, mis aitaks KVÜÕA-s toetada taktikaõppe tõendus põhise arendamist.

Edaspidi kavatsevad autorid koostada taktikaõppejõududele koolituskava, milles tutvustatakse NÕK-i põhimõtteid, et oleks võimalik arutleda nende rakendatavuse üle. Taktika õppetoolis on vaja NÕK-i rakenduskava ja kogu protsessi uuringute toel analüüsida. KVÜÕA taktikaõppe arendamisel on kõige tähtsam õppejõudude ja juhtkonna koostöö, mille eesmärk on parandada õpikogemust ja edendada õppekvaliteeti NÕK-i põhimõtteid arvestades.

Kirjandus

- Amer, M.; Ganina, S.** 2016. Ajateenijate nooremallohvitseride kursusel kasutatavate õppemeetodite valik. – Sõjateadlane, nr 1, lk 167–189.
- Alumäe, T.** 2014. Recent Improvements in Estonian LVCSR. – 4th International Workshop on Spoken Language Technologies for Under-Resourced Languages Conference, 14–16 May 2014. St. Petersburg, Russia: SPIIRAS, pp. 118–123.
- Applefield, J. M.; Huber, R.; Moallem, M.** 2000. Constructivism in Theory and Practice: Toward a Better Understanding. – High School Journal, Vol. 84, No. 2, pp. 35–53.
- Boekaerts, M.** 2002. Bringing about Change in the Classroom: Strengths and Weaknesses of the Self-Regulated Learning Approach – EARLI Presidential Address, 2001. – Learning and Instruction, Vol.12, pp. 589–604.
- Boekaerts, M.; Cascallar, E.** 2006. How Far Have We Moved Toward the Integration of Theory and Practice in Self-Regulation? – Educational Psychology Review, Vol. 18, No. 3, pp. 199–210.
- Bolhuis, S.** 2003. Towards Process-Oriented Teaching for Selfdirected Lifelong Learning: A Multidimensional Perspective. – Learning and Instruction, Vol. 13, No. 3, pp. 327–347.
- Colburn, A.** 2000. Constructivism: Science Education's Grand Unifying Theory. – The Clearing House, Vol. 74, No. 1, pp. 9–12.
- Conlan, O.; Dagger, D.; Wade, W.** 2002. Towards a Standards-Based Approach to E-Learning Personalization Using Reusable Learning Objects. Montreal, Canada: World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education, pp. 1–8.

- Duffy, T. M.; Johansen, D. H.** 2013. *Constructivism and the Technology of Instruction: A Conversation*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015.** – RT I 2006, 52, 386, jõustunud 15.11.2006.
<<https://www.riigiteataja.ee/akt/12752949>> (27.11.2018).
- Elukestva õppe strateegia 2020.** 2018. – Haridus- ja Teadusministeerium.
<<https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>> (07.10.2018).
- Haridus- ja Teadusministeeriumi aasta-analüüs 2017.** 2018. – Haridus- ja Teadusministeerium.
<https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_aruanne_2017_0.pdf> (07.10.2018).
- Heidmets, M.; Slabina, P.** 2017. Õpikäsitus kooliuuenduse kontekstis. – Õpikäsitus: teooriad, uurimused, mõõtmine. Analüütiline ülevaade. Leping 16/7.1-5/178 lõpparuanne. Koostaja ja toimetaja M. Heidmets. Tallinn: Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituut.
- Kozar, O.** 2010. *Towards Better Group Work: Seeing the Difference between Cooperation and Collaboration*. – *English Teaching Forum*, Vol. 48, No. 2, pp. 16–23.
- Kõrgharidusprogramm 2016–2019.** 2016. – Haridus- ja Teadusministeerium.
<https://www.hm.ee/sites/default/files/lisa_8_korghariduse_programm_2016-2019.pdf> (27.11.2018).
- Mann, K.; Gordon, J.; MacLeod, A.** 2009. *Reflection and Reflective Practice in Health Professions Education: A Systematic Review*. – *Advances in Health Sciences Education*, Vol. 14, pp. 595–621.
- Nokes-Malach, T. J.; Richey, J. E.; Gadgil, S.** 2015. *When Is It Better to Learn Together? Insights from Research on Collaborative Learning*. – *Educational Psychology Review*, Vol. 27, No. 4, pp. 645–656.
- Osinga, F.; Lämmergas, H.; Rajevs, I.; Rokka, P.; Hirv, L.** 2017. *Quality Assessment of the Study Programme Group of National Defence*. Tartu: Estonian National Defence College.
- Pedaste, M.** 2017. Nüüdisaegse õpikäsituse mudel. Uurimisprojekti „Süsteemaatiline kirjanduse ülevaade õpikäsituse nüüdisaegsuse hindamiseks sobivate mõõtvaheidite leidmiseks“ raport. Tartu: Tartu Ülikool.
- Pilv, A.** 2015. Õpikäsituse muutmise võimalused Kaitseliidu individuaalse sõjaväelise väljaõppeprotsessi juhtimisel. Magistritöö. Tallinn: Tallinna Ülikooli kasvatusteaduste instituut.
- Postareff, L.; Lindblom-Ylänne, S.; Nevgi, A.** 2007. *The Effect of Pedagogical Training on Teaching in Higher Education*. – *Teaching and Teacher Education*, Vol. 23, No. 5, pp. 557–571.
- Procee, H.** 2006. *Reflection in Education: A Kantian Epistemology*. – *Educational Theory*, Vol. 56, No. 3, pp. 237–253.
- Quieng, M. C.; Lim, P. P.; Lucas, M. R. D.** 2015. *21st Century-Based Soft Skills: Spotlight on Non-cognitive Skills in a Cognitive-laden Dentistry Program*. – *European Journal of Contemporary Education*, Vol. 11, No. 1, pp. 72–81.
- Rand, N.** 2018. Õppeosakonna koosolek 29.01.18. Õppeosakonna juhataja täpsustatud juhised KVÜÕA ülema aastakäsu juurde.

- Rodriguez, C. M.** 2007. A Commentary on „Undergraduate Education: The Implications of Cross-Functional Relationships in Business Marketing – The Skills of High-Performing Managers”. – *Journal of Business to Business Marketing*, Vol. 14, No. 1, pp. 95–102.
- Tamm, A.** 2017. Nüüdisaegse õpikäsituse põhiprintsiibid.
<<https://sisu.ut.ee/opikasitus/n%C3%BC%C3%BCdisaegse-%C3%B5pik%C3%A4situse-p%C3%B5hiprintsiibid>> (15.10.2018).
- Ültanir, E.** 2012. An Epistemological Glance at the Constructivist Approach: Constructivist Learning in Dewey, Piaget and Montessori. – *International Journal of Instruction*, Vol. 5, No. 2, pp. 195–212.

Kapten Priit Värno

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktikaõpetaja

Triinu Soomere, MA

Balti Kaitsekolledži kriitilise mõtlemise ja kommunikatsiooni lektor

Dr Liina Lepp

TÜ haridusteaduste instituudi didaktika lektor

II. ARTIKKEL

Värno, P., Soomere, T., & Lepp, L. (2019). Nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtete avaldumine Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktikaõppejõudude õppetöö kirjeldustes. KVÜÕA IV õppemetoodilise konverentsi “See aitab elus läbi lüüa! Ehk ülekantavate pädevuste mõtestatud arendamine”, 7-9.

Nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtete avaldumine Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktikaõppejõudude õppetöö kirjeldustes

Priit Värno^a, Triinu Soomere^b, Liina Lepp^c

^aTartu Ülikool, ^bBalti Kaitsekolledž, ^cTartu Ülikool

Viimastel aastatel on hariduses üha enam hakatud rääkima sellest, et õpikäsitus on muutunud senisest õpetajakesksest õppijakeskseks ehk õppijast lähtuvaks. Näiteks rõhutatakse nii Eesti elukestva õppe strateegias 2020¹ kui ka kõrgharidusprogrammis 2016–2019², et õppeprotsessis on kesksel kohal õppija ja tema areng. Õppijakesksuse kõrval on oluline pöörata tähelepanu lõimitusele erinevate ainete ja valdkondade vahel ja seega seoste loomise oskusele laiemalt. Kuna nii elukestva õppe strateegia 2020 kui ka kõrgharidusprogramm 2016–2019 väljendavad riigi hariduspoliitilist sihiseadet, puudutavad välja toodud printsiibid Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste (KVÜÕA) kui sõjaväelist õpet andva rakenduskõrgkooli õppeprotsessi ja selle kavandamist. Selleks, et hinnata õppetöö vastavust nüüdisaegse õpikäsituse (NÕK) printsiipidele, tuleb eesmärkide hindamise kõrval anda hinnang ka õppetöö protsessile.³

Peitel⁴ on nüüdisaegse õpikäsituse mõõtmise hindamisel välja toonud kuus suuremat valdkonda, mida jälgides saab otsustada õppeprotsessi NÕK-ile vastavuse üle. Õppeprotsessi hindamise aspektid on esitatud tabelis 1 ja põhjalikumalt on iga aspekti selgitatud internetiaadressil <https://lingid.ee/K>.

Tabel 1. Nüüdisaegse õpikäsituse hindamine õpiprotsessis (tuginedes Peitelile⁵)

Õppeprotsessi hindamise aspekt	Hinnatavad alaspektid
Eneseregulatsioon	Õppur seab õpieesmärged. Õppur valib õpistrateegia. Õppur valib hindamise viisi.
Konstruktivism	Selgitatakse välja õppuri eelnevad teadmised. Praktiline kokkupuude õpitavaga. Probleemülesannete lahendamine. Õpitava rakendamine uudsetes olukordades. Õppimise analüüs.
Refleksioon	Refleksiooni sagedus. Refleksiooni kvaliteet.
Õpetaja roll	Õpilane ja õpetaja on partnerid. Õpetaja jälgib õppimise protsessi ja juhendab. Õpetaja stimuleerib refleksiooni ja aktiivset osalust.
Koostöine õpe	Positiivne vastastikune sõltuvus. Õppuri individuaalne vastutus õppeprotsessis. Õppuritevaheline näost näkku suhtlus. Õppuri sotsiaalsete oskuste arendamine. Grupitöö toimimise analüüs.
Emotsioonid	Võimalus kogeda õppeprotsessis emotsioone.

¹ Elukestva õppe strateegia 2020. 2018.

² Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrgharidusprogramm 2016–2019. 2016. Haridus- ja Teadusministeerium, 27.11.18. <https://www.hm.ee/sites/default/files/lisa_8_korghariduse_programm_2016-2019.pdf> [Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrgharidusprogramm 2016–2019 2018]

³ Peitel, T. 2017. Kuidas hinnata õpikäsituse nüüdisaegsust? Uurimisprojekti “Süsteemiline kirjanduse ülevaade õpikäsituse nüüdisaegsuse hindamiseks sobivate mõõtvahendite leidmiseks” raport. Tartu Ülikool, lk 11. [Peitel 2017]

⁴ Peitel 2017, lk 11–14.

⁵ Ibid.

Seades eesmärgiks taktikaõppe arendamise KVÜÕA-s ja seega õppeprotsessi vastavusse viimise NÕK-i põhimõtete, kavandati uurimus, mille eesmärgiks oli analüüsida taktikaõppejõudude õppetöö kirjelduste põhjal NÕK-i põhimõtete kajastumist KVÜÕA taktikaõppes.

Kooskõlas uurimuse eesmärgiga valiti uurimismeetodiks kvalitatiivne uurimisviis. Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuudega kümnelt taktikaõppejõult. Kogutud andmeid analüüsiti deduktiivse kvalitatiivse andmeanalüüsi meetodil Peiteli⁶ NÕK-i mõõtmis aspektidele tuginedes (vt täpsemalt <https://lingid.ee/K>).

Tulemused näitasid, et KVÜÕA taktikaõppejõudude õppetöö kirjeldustes leidis erineval määral kõiki NÕK-i hindamise aluseks olevaid aspekte. Järgnevalt antakse lühiülevaade iga hinnatava aspekti kaupa, tuues välja nimetatud tunnuse esinemise taktikaõppejõudude õppetöö kirjeldustes.

Õppuri eneseregulatsiooni toetamine esines vaid ühe õppejõu õpetamistegevuse kirjelduses. Õppejõud selgitas, et ta toetab oma õppetöös õppuripoolset õpiesmärgi seadmist. Nüüdisaegses õpikäsituses olulisel kohal olevat õppijapoolset hindamisviisi valikut ei toonud intervjuudes välja ükski taktikaõppejõud. Ühe õppejõu õppetöö kirjeldusest selgus, et õppija saab ise valida õppimisstrateegia.

Konstruktivismi põhimõtete rakendamine õpetamisel avaldus uurimuses osalenud õppejõudude intervjuude tulemuste põhjal selles, et õppija eelnevate teadmistega arvestati (nimetas 6 õppejõudu). Praktilisi ülesandeid ja probleemülesandeid õppetöös ning õpitava rakendamist uutes oludes kasutavad enda sõnul 9 uuritavat.

Refleksiooni ja võimalust analüüsida õppijatel õppimist õppeprotsessi käigus toodi välja kõikide õppejõudude õppetöö kirjeldustes (10).

Õpetaja rolliks pidasid kõik uurimuses osalenud KVÜÕA õppejõud õppeprotsessis juhendajaks ja jälgijaks olemist. Selgitati, et õppejõu ülesandeks on stimuleerida õppija aktiivset osalust õppeprotsessis ja toetada refleksioonioskuste ja -harjumuse kujunemist. Õpilast võrdse partnerina kirjeldas oma õppetöö kirjeldustes üks uuritav. Teised uurimuses osalenud taktikaõppejõud tõid välja, et õppurid vajavad õppetöö algul detailset juhendamist ja õppejõud peab vajadusel muutma õppetöö meetodit, et tagada aktiivne osalus.

Koostöisest õppes räägiti mitmes intervjuus. Kõik õppejõud kirjeldasid koostöise õppe tegurina näost näkku suhtlust, mis oli võimalik erinevates grupitöodes ja harjutustel, kus tegutsetakse lahinguüksusele sarnase struktuuriga. Otseselt õppijate sotsiaalsete oskuste arendamisega taktikaõppejõud enda sõnul õppeprotsessis ei tegele. Positiivne vastastikune sõltuvus avaldus kahes ja rõhuasetus õppuri individuaalse vastutuse arendamisele õppeprotsessis kolmes kirjelduses. Grupitöö toimimise analüüs ilmnis ühes õppeprotsessi kirjelduses.

Emotsioonide kogemise olulisust õppeprotsessis tõid välja viis uuritavat. Kirjeldati nii positiivse emotsiooni olulisust kui rõhutati ka võimalust õppida negatiivse emotsiooni kaudu. Emotsioonide kogemise sagedusele õppeprotsessi kirjelduste põhjal eraldi tähelepanu ei pööratud.

Kokkuvõttes väljendub taktikaõppejõudude õppetöö kirjelduste kohaselt NÕK enamjaolt konstruktivismis. Olulisel kohal on õppurite eelnevate teadmiste väljaselgitamine ja praktiline kokkupuude õppetöoga. Koostöise õppe juures peeti oluliseks näost näkku suhtlust. Sotsiaalsete oskuste arendamine õppeprotsessi kirjeldustes ei avaldunud ja grupitöö analüüsi õppetöös kirjeldas ainult üks õppejõud. Kõige vähem kajastus õppeprotsessi kirjeldustes eneseregulatsioon: vaid ühe õppejõu õppeprotsessi kirjelduse kohaselt annab õppejõud õppurile

---

⁶ Peitel 2017, 11–14.

võimaluse seada ise õpieesmärki ja valida õpistrateegiat. Õppeprotsessi vastavusse viimiseks nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtetega oleks vaja ka õppija eneseregulatsioonile suuremat tähelepanu pöörata.

Ettekanne võimaldab lugejal saada esmase süstematiseeritud ülevaate NÕK-i olemusest. NÕK-i mõõtmise kirjeldamine ja hindamine taktikaõppe protsessis aitab esile tuua õppemetoodika tugevusi ja nõrkusi. Uuringu tulemused võimaldavad taktikaõppejõududel mõista, millisel määral avaldub NÕK taktikaõppes. See on oluline õppejõudude eneseanalüüsi toetamiseks ning loob eeldused taktikaõppe süstemaatiliseks ja teaduspõhiseks arendamiseks.

Kokkuvõte

Uurimuse eesmärk on välja selgitada Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktikaõppejõudude arusaamad nüüdisaegsest õpikäsitusest ja selle rakendatavusest taktikaõppes. Eesmärgi saavutamiseks sõnastas autor kolm uurimisküsimust: 1. Millised on taktikaõppejõudude arusaamad NÕK-ist?, 2. Kuidas avalduvad KVÜÕA taktikaõppejõudude õppetöö kirjeldustes nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtted? ja 3. Millised NÕK-i põhimõtted on KVÜÕA taktikaõppejõudude arvates taktikaõppes rakendatavad? Järgnevalt esitab autor kokkuvõtte olulisematest tulemustest uurimisküsimuste kaupa.

Esimene uurimisküsimus oli „Millised on taktikaõppejõudude arusaamad NÕK-ist?“. Tulemustena eristus kolm kategooriat: 1) õppurist lähtuv õpetamine, 2) õppurit kaasav õpetamine ja 3) avatud suhtlus õpetamise käigus. Uuritavad pidasid nüüdisaegseks õpikäsituseks õppurist lähtuvat õpetamist, kus arvestatakse õppuri taseme, huvide ja sooviga valida õppimiseks sobilik asukoht. Õppurit kaasavaks õpetamiseks pidasid uuritavad aktiivõppemeetodite ja infotehnoloogia kasutamist ning tagasiside andmist. Avatud suhtlust õpetamise käigus seostati õppimist soodustava vaimse keskkonna loomise ja õppematerjalide ning õpetamiskogemuse jagamisega. Seega on nüüdisaegne õpikäsitus taktikaõppejõudude jaoks konstruktivistlik õpetamine, mida iseloomustavad avatus, seoseid loovad hoiakud ja refleksioon. NÕK-i põhimõtete järgset enesejuhitud ja koostöist õpet taktikaõppejõud esile ei toonud. Taktikaõppejõud avaldasid NÕK-i olemuse mõistmise suhtes ebakindlust ja ütlesid, et nende teadmised on lünklikud ning kujunenud eklektiliselt.

Teine uurimisküsimus oli „Kuidas avalduvad KVÜÕA taktikaõppejõudude õppetöö kirjeldustes nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtted?“. Õppetöö kirjeldustes esinesid erineval määral kõik NÕK-i hindamise aluseks olevad aspektid. NÕK väljendus enamjaolt konstruktivismi põhimõttes, õppurite teadmiste väljaselgitamise, õppeaine praktilise kokkupuutega, võimalusega õpitud rakendada uudsetes olukordades ja õppimise analüüsis kaudu. Samuti väljendus NÕK-i tunnuseks refleksioon, mille juures peeti oluliseks selle sagedust ja kvaliteeti. Õpetaja rollina kirjeldati õppimise jälgimist ja õppeprotsessi juhendamist ning aktiivse osaluse ja refleksiooni stimuleerimist. Koostöise õppe aspektis avaldasid õppurite vaheline näost näkku suhtlus ja õppuri individuaalne vastutus õppeprotsessis. Samuti väljendusid õppetöö kirjeldustes võimalused kogeda õppetöös emotsioone harjutustel osalemise, tagasiside ja tegevusjärgsete arutelude kaudu. NÕK-i põhimõtted kajastusid vähesel määral eneseregulatsiooni tunnustes, kus õppuripoolset eesmärgi seadmist ja õpistrateegia valikut kirjeldas üks õppejõud. Võimalust õppuril ise

hindamise viisi valida ei kirjeldanud ükski taktikaõppejõud. Koostöises õppes kirjeldasid mõned taktikaõppejõud õppuritevahelist positiivset vastastikust sõltuvust ja grupitöö toimimise analüüsi. Samuti pidasid end õppuritega partneriks vähesed taktikaõppejõud ning õppetöö kirjeldustes õppurite sotsiaalsete oskuste arendamine ei avaldunud.

Kolmas uurimisküsimus oli „Millised NÕK-i põhimõtted on KVÜÕA taktikaõppejõudude arvates taktikaõppes rakendatavad?“. Taktikaõppejõud pidasid rakendatavaks konstruktivismi põhimõtet, tuues esile olulisuse tugineda õppurite varasematele teadmistele ning tagades seda loogiliselt tuletatud ainevooga. Õppurite teadmiste mõistmine aitab õppejõudude sõnul kohandada õppetöö raskusastet nii, et see paneb proovile ka kogunud õppuri. Enesejuhtimist pidasid taktikaõppejõud rakendatavaks õppurile vastutuse andmise ja juhtimiskogemuse võimaldamise kaudu. Samas toodi enesejuhtimist takistavate kitsaskohtadena välja õppurite suutmatus end tulevase juhina määratleda ning oskamatus seada eesmärgid. Samuti pole taktikaõppejõudude arvates õppurid omandanud õppetöö alguseks vajalikke enesejuhtimise oskusi. Õppejõud pidasid vajalikuks individualiseeritud õpet õppuri jälgimisel, hindamisel ja tagasisidestamisel, kuid selle rakendamist taktikaõppes raskendavad õppejõudude arvates õpperühmade suurus ja ajapuudus. Koostöist õpet pidasid taktikaõppejõud rakendatavaks määrates õppureid gruppidesse ja jagades neid ülemate ja alluvate rollidesse. Õppejõudude sõnul on koostöö taktikaõppes loomulik ja seda eraldi ei õpetata ega rõhutata. Õppuri refleksioonioskuste arendamist saab õppejõudude sõnul toetada võimaldades õppuril rühma ees reflekteerida ja suunates neid selles tegevuses kindlate refleksioonipunktide kasutamise abil. Avatud ja seoseid loovaid hoiakuid pidasid taktikaõppejõud rakendatavaks õppuriga avatult suheldes ja taktikaõppe lõimimises teiste õppeainetega.

Taktikaõppejõudude arusaamade mõistmine nüüdisaegsest õpikäsitusest aitab autori arvates KVÜÕA juhtkonnal kaardistada taktikaõppe hetkeolukorda ning kavandada vastavaid täienduskoolitusi rakenduslikumaks ja õppejõude rohkem kõnetavamaks. Heidmetsa ja Slabina järgi toetab õppeprotsessis osalejate võimestamine edasist õpikäsituse muutmist (Heidmets & Slabina, 2017). Uuringu tulemused aitavad taktikaõppejõududel ja juhtkonnal mõista, millisel määral avaldub NÕK taktikaõppes ja seeläbi toetada õppejõudude eneseanalüüsi.

Edasise tegevusena tuleb autori arvates toetada õppejõudude vahelist regulaarset kogemuste jagamist õpiringi formaadist, et tuua esile parimad praktikad ja võimaldada õppejõududel reflekteerivalt arutleda. Esmast tähelepanu vajavad enesejuhtimise ja koostööoskuste arendamine. Tamme järgi ei arene koostööoskused õppurites iseenesest ja

õppetöös tuleb panustada sotsiaalsete oskuste arengule (Tamm, 2017). Samuti on vaja juhtkonna poolseid suuniseid NÕK-i rakendamise fookuse seadmiseks ning õppekava mahtude, õppeainete paigutuse ja õpiväljundite hindamiseks NÕK-i kontekstis. Ühe võimalusena näeb töö autor õppekava ümberpöörämist nii, et teoreetilised ja õpioskusi arendavad ained eelneksid juhtimist eeldavatele õppeainetele. Samuti tuleks kaaluda õppuri eneseregulatsiooni ja professionaalset arengut toetava õppeaine loomist.

Sellel magistritöö kitsaskohana näeb autor asjaolu, et kuigi kõik taktikaõppejõud osalesid uuringus vabatahtlikult ja andsid isegi loa enda nimeliseks tsiteerimiseks, on võimalik, et mõni uuringus osalenu vastas küsimustele sotsiaalselt sobivalt. Seetõttu tuleks NÕK-i rakendamist taktikaõppes täiendavalt uurida vaatluse või videosalvestuste analüüsiga. See annaks tervikliku ülevaate taktikaõppes NÕK-i kontekstis ja aitaks toetada valdkonna tõenduspõhist arengut.

Kuigi antud uuringu tulemusi ei saa käsitleda üldistatavana, annavad artiklid ja magistritöö lisamaterjalides kajastatud KVÜÕA konteksti kirjeldus hea ülevaate KVÜÕA taktikaõppe hetkeseisust ja potentsiaalsetest arengusuundadest õppetöö nüüdisaegsemaks muutmisel. Õppejõud saavad tööd lugedes NÕK-i taktikaõppega paremini seostada ja leida juurde võimalusi NÕK-i rakendamiseks õppetöös. Juhtkond saab mõtteainet, kuidas NÕK taktikaõppes avaldub ja millised võiksid olla õppetöö edasised arengusuunad. Oluline on, et KVÜÕA juhtkonna ja taktikaõppejõudude vahel toimuks arutelu, mis aitaks ühtselt mõista nüüdisaegase õpikäsituse olemust ja rakendamise võimalusi. Siinne uurimus võiks autori arvates olla üheks pidepunktiks nende arutelude läbiviimisel. Tulenevalt taktikaõppejõudude probleemipüstitustest võiksid edasised uurimused taktikaõppe kontekstis keskenduda õppurite õppemetoodika eelistuste välja selgitamisele. Põhjalikku uurimist vajavad ka õppurite eneseregulatsiooni toetamise võimalused. Nüüdisaegse õpikäsituse süsteemne rakendamine aitab kaasa professionaalse, enesekriitilise ja elukestvaks õppeks valmistunud ohvitseri kujunemisele kuid eeldab, et õppeprotsessis osalejad on teadlikud enda rollist.

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Priit Värno /allkirjastatud digitaalselt/ 22.05.2019.

Kasutatud kirjandus

- Amer, M., Ganina, S. (2016). Ajateenijate nooremallohvitseride kursusel kasutatavate õppemeetodite valik. *Sõjateadlane*, 1, 167–189.
- Alumäe, T. (2014). *Recent Improvements in Estonian LVCSR*. – 4th International Workshop on Spoken Language Technologies for Under-Resourced Languages Conference, 14–16 May 2014. St. Petersburg, Russia: SPIIRAS, pp. 118–123.
- Applefield, J. M., Huber, R., & Moallem, M. (2000). Constructivism in Theory and Practice: Toward a Better Understanding. *High School Journal*, 84(2), 35–53.
- Boekaerts, M. (2002). Bringing about Change in the Classroom: Strengths and Weaknesses of the Self-Regulated Learning Approach. *Learning and Instruction*, 12, 589–604.
- Boekaerts, M., & Cascallar, E. (2006). How Far Have We Moved Toward the Integration of Theory and Practice in Self-Regulation? *Educational Psychology Review*, 18(3), 199–210.
- Bolhuis, S. (2003). Towards Process-Oriented Teaching for Selfdirected Lifelong Learning: A Multidimensional Perspective. *Learning and Instruction*, 13(3), 327–347.
- Colburn, A. (2000). Constructivism: Science Education's Grand Unifying Theory. *The Clearing House*, 74(1), 9–12.
- Conlan, O., Dagger, D., & Wade, W. (2002). *Towards a Standards-Based Approach to E-Learning Personalization Using Reusable Learning Objects*. World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education. Montreal.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). *Handbook of Qualitative Research*. (3rd ed.). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Duffy, T. M., & Johansen, D. H. (2013). *Constructivism and the Technology of Instruction: A Conversation*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015. (2006). *Riigi Teataja I 2006*, 52, 386, Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/12752949>
- Eisenschmidt, E. (2017). *Liikumine eestvedava koolijuhtimise suunas. – Õpikäsitus: teooriad, uurimused, mõõtmised*. Analüütiline ülevaade. Lepingu 16/7.1-5/178 lõpparuanne. Tallinn: Tallinna Ülikooli haridus teaduste instituut.
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2018a). *Elukestva õppe strateegia 2020*. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>

- Haridus- ja Teadusministeerium (2018b). *Haridus- ja Teadusministeeriumi aasta-analüüs 2017*. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_aruanne_2017_0.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2016). *Kõrgharidusprogramm 2016–2019*. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/lisa_8_korghariduse_programm_2016-2019.pdf
- Heidmets, M., & Slabina, P. (2017). *Õpikäsitus kooliuuenduse kontekstis. – Õpikäsitus: teooriad, uurimused, mõõtmine*. Analüütiline ülevaade. Leping 16/7.1-5/178 lõpparuanne. Tallinn: Tallinna Ülikooli haridus teaduste instituut.
- Kilp, A. (2017). Akadeemiline õpetamine. *Sõjateadlane*, 4, 9–34.
- Kozar, O. (2010). Towards Better Group Work: Seeing the Difference between Cooperation and Collaboration. *English Teaching Forum*, 48(2), 16–23.
- KVÜÕA. (2015). *KVÜÕA arengukava 2015-2022*. Külastatud aadressil <https://www.ksk.edu.ee/wp-content/uploads/2011/03/KVUOA-arengukava-2015-2022.pdf.pdf>
- Lee, C, J, G. (2012). Reconsidering constructivism in qualitative research. *Educational Philosophy and Theory*, 44(4), 403–412.
- Mann, K., Gordon, J., & MacLeod, A. (2009). Reflection and Reflective Practice in Health Professions Education: A Systematic Review. *Advances in Health Sciences Education*, 14, 595–621.
- Nokes-Malach, T. J., Richey, J. E., & Gadgil, S. (2015). When Is It Better to Learn Together? Insights from Research on Collaborative Learning. *Educational Psychology Review*, 27(4), 645–656.
- Osinga, F., Lämmergas, H., Rajevs, I., Rokka, P., & Hirv, L. (2017). *Quality Assessment of the Study Programme Group of National Defence*. Tartu: Estonian National Defence College.
- Pedaste, M. (2017). *Nüüdisaegse õpikäsituse mudel*. Uurimisprojekti „Süsteemaatiline kirjanduse ülevaade õpikäsituse nüüdisaegsuse hindamiseks sobivate mõõtvahendite leidmiseks“ raport. Tartu: Tartu Ülikool.
- Pilv, A. (2015). *Õpikäsituse muutmise võimalused Kaitseliidu individuaalse sõjaväelise väljaõppeprotsessi juhtimisel*. Magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Peitel, T. (2017). *Kuidas hinnata õpikäsituse nüüdisaegsust?* Uurimisprojekti “Süsteemaatiline kirjanduse ülevaade õpikäsituse nüüdisaegsuse hindamiseks sobivate mõõtvahendite leidmiseks” raport. Tartu Ülikool

Postareff, L., Lindblom-Ylänne, S., & Nevgi, A. (2007). The Effect of Pedagogical Training on Teaching in Higher Education. *Teaching and Teacher Education*, 23(5), 557–571.

Procee, H. (2006). Reflection in Education: A Kantian Epistemology. *Educational Theory*, 56(3), 237–253.

Quieng, M. C., Lim, P. P., & Lucas, M. R. D. (2015). 21st Century-Based Soft Skills: Spotlight on Non-cognitive Skills in a Cognitive-laden Dentistry Program. *European Journal of Contemporary Education*, 11(1), 72–81.

Rand, N. (2018, jaanuar). *Õppeosakonna juhataja täpsustatud juhised KVÜÕA ülema aastakäsu juurde*. KVÜÕA õppeosakonna koosoleku protokoll, Tartu.

Rodriguez, C. M. (2007). A Commentary on „Undergraduate Education: The Implications of Cross-Functional Relationships in Business Marketing – The Skills of High-Performing Managers”. *Journal of Business to Business Marketing*, 14(1), 95–102.

Tamm, A. (2017). *Nüüdisaegse õpikäsituse põhiprintsiibid*. Külastatud aadressil <https://sisu.ut.ee/opikasitus/n%C3%BC%C3%BCdisaegse-%C3%B5pik%C3%A4situse-p%C3%B5hiprintsiibid>

Ültanir, E. (2012). An Epistemological Glance at the Constructivist Approach: Constructivist Learning in Dewey, Piaget and Montessori. *International Journal of Instruction*, 5(2), 195–212.

Lisa 1. KVÜÕA taktikaõppe kontekst

KVÜÕA rakendusliku kõrgharidusõppe õppekava „Sõjaväeline juhtimine maaväes“ koosneb 1/3 ulatuses üldõppeainetest ja 2/3 ulatuses peeriala ja spetsialiseerumise ainetest (KVÜÕA õppekava statuut, 2018a). Õppekava nominaalne kestvus on kolm aastat ja õpe on jagatud kuude semestrisse. Sisult koosneb õppekava üldjuhtimise moodulist, sõjaväelise juhtimise moodulist, tehnikamoodulist, pedagoogika ja uurimistöö moodulist ning valitavast spetsialiseerumise moodulist. Taktikat, planeerimist ja juhtimist õpetab taktikaõppetool sõjaväelise juhtimise moodulis 50 ainepunkti ulatuses ja jalaväeeriala spetsialiseerumise moodulis 35 ainepunkti ulatuses (Sõjaväeline juhtimine maaväes, 2018b).

Sarnaselt teistele kõrghariduse õppekavadele on õppekava „Sõjaväeline juhtimine maaväes“ väljundipõhine. Õppekava läbimise järel õppur:

- 1) on võimeline juhtima rühma- ja kompaniisuurust üksust rahu- ja sõjaaja tingimustes;
- 2) on omandanud teadmised ja oskused rühma tasemel väljaõppe korraldamiseks, läbiviimiseks ning hindamiseks;
- 3) on vastavalt spetsialiseerumisele võimeline tegutsema relvaliigi asjatundjana kuni pataljonisuuruses üksuses;
- 4) tunneb ja oskab kasutada jalaväerühma ning spetsialiseerumisjärgse relvaliigi varustust ja relvastust;
- 5) omab ülevaadet kaitseväe- ja tsiviilstruktuuride koostööpõhimõtetest ning teenistusest rahvusvahelises töökeskkonnas;
- 6) on kursis sõjanduse arengu erinevate aspektidega, tunneb vastavaid mõisteid, seaduspärasusi ning erinevate teadus- ja tehnikasaavutuste rakendusvõimalusi sõjapidamises. Omab ülevaadet sõjapidamisest kui kogu ühiskonda ja selle erinevaid valdkondi hõlmavast tegevusest;
- 7) on võimeline eesti keeles ja vähemalt ühes võõrkeeles mõistma ja selgitama oma taseme töövaldkonnaga seotud küsimusi suulises ja kirjalikus vormis;
- 8) oskab oma teenistusülesannete täitmiseks kohaseid meetodeid ja vahendeid kasutades iseseisvalt informatsiooni koguda, seda kriitiliselt ja loovalt tõlgendada ning vormistada tulemused nõuetekohaseks uurimistööks;
- 9) oskab ühiskondlikke ja eetilisi aspekte arvestades hinnata enda kui sõjaväelise juhi rolli ja oma tegevuse tagajärgi ühiskonnale;
- 10) on võimeline ennast iseseisvalt täiendama ning jätkama õpinguid (Sõjaväeline juhtimine maaväes, 2018b, lk 2).

Taktikaõpe on üles ehitatud probleemõppele, mis on tuletatud Kaitseväele määratud ülesannetest (Kaitseväe ja kaitseliidu väljaõppeeskiri, 2016). Selle käigus arendatakse ülemates vajalikke oskusi, nagu algatusvõime, iseseisvus, otsustusjulgus, stressitaluvus, eneseväljendusoskus, süsteemsus, vastutustunne, loovus, paindlikkus, teadmiste ülekandmisvõime ja meeskonnatöö (Mõts, 2010). Õppes on läbivalt oluline aktiveeritus, mis tagatakse seosete loomisega ja tuginemisega õppuri varasematele teadmistele. Uusi teadmisi

tutvustatakse ja oskusi demonstreeritakse mitmel erineval meetodil, et tagada eri tüüpi õppurite kaasatus. Kujunenud teadmisi ja oskusi lõimitakse ja rakendatakse erinevates olukordades. Sealjuures on väljaõppe juhi ülesandeks õppetöö pidev arendus ja osalejate ohutuse tagamine (Kaitseväe ja kaitseliidu väljaõppeeskiri, 2016).

Taktikaõpe KVÜÕA rakendusliku kõrgharidusõppe õppekaval algab esimesel õppeaastal kolme ainepunktilise õppeainega „Lahingutegevuse alused“, mille eesmärk on anda ülevaade manööversõja põhimõtete rakendamisest rühma ja kompanii tasemel. Õppetöö toimub siseruumides ja on metoodiliselt ülesehitatud loeng-seminaridele ning iseseisvale õppetööle (TK16.01 Lahingutegevuse alused, 2018). Lahingutegevuse alustele järgneb jalaväerühma lahingutegevuse planeerimise ja juhtimise õppeaine, millest esimene osa toimub esimesel semestril kümne ainepunkti mahus ja keskendub jalaväerühma juhtimisele. Metoodiliselt on aine esimene osa jaotatud alateemadeks, mida juhatatakse sisse iseseisva õppetöö ja seminaridega, ning üle poole ainst moodustavad harjutused maastikul. Aine teine osa mahuga 13 ainepunkti algab teisel semestril. Põhirõhk on varasemalt omandatud teadmiste ja oskuse rakendamisel ning enamuse õppetööst (338 tunnist 304 tundi) moodustavad väli- ja situatsiooniharjutused (TK18.01 Jalaväerühma lahingutegevuse, 2018).

Teisel õppeaastal on kõige mahukamaks aineks „Jalaväekompanii lahingutegevuse planeerimine ja juhtimine“, mis toimub kolmandal ja neljandal semestril ning annab õppurile 18 ainepunkti. Õppeaine keskendub jalaväekompanii lahingutegevuse planeerimisele ja juhtimisele erinevates lahinguliikides. Õppemetoodiliselt moodustavad 2/3 ainst loengud, seminarid ja iseseisev õppetöö ning 1/3 harjutused ja õppused (TK16.03 Jalaväekompanii lahingutegevuse, 2018). Teine õppeaasta lõppeb vastupanuvõitluse ainega, mis on mahult neli ainepunkti. Õppeaines keskendutakse vastase kontrollitava alal vastupanuvõitluse planeerimisele ja juhtimisele. Metoodiliselt moodustavad poole ainst loengud ja iseseisev õppetöö ning teise poole grupitöös taktikaliste olukordade lahendamine (TK16.04 Vastupanuvõitlus, 2018). Taktikaõppeained sõjalise juhtimise moodulis on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Taktikaõppeained sõjaväelise juhtimise moodulis (Sõjaväeline juhtimine maaväes, 2018b).

Taktikaõppeained sõjaväelise juhtimise moodulis (50 EAP)				
Kood	Õppeaine nimetus	Maht	Hindamine	Semester
TK16.01	Lahingutegevuse alused	3 EAP	ME	I
TK18.01	Jalaväerühma lahingutegevuse planeerimine ja juhtimine	23 EAP	E	I-II
TK16.03	Jalaväekompanii lahingutegevuse planeerimine ja juhtimine	18 EAP	E	III-IV
TK16.04	Vastupanuvõitlus	2 EAP	ME	IV
TK17.09	Jalaväepataljoni lahingutegevuse planeerimise baasõpe	4 EAP	E	V-VI

E – eristav hindamine

ME – mitteeristav hindamine

Kolmandal õppeaastal läbivad kõik maaväeõppesuuna õppurid nelja ainepunktilise jalaväepataljoni lahingutegevuse planeerimise baasõppe. Õppeaines keskendutakse jalaväepataljoni lahingutegevuse planeerimisele ja staabi liikmete rollile otsustusprotsessis. Esimene aineosa on kolm ainepunkti, millest 1/3 moodustavad loengud ja seminarid ning 2/3 moodustavad iseseisvad grupitööd. Teine aineosa on õppereis õppusele Kevadtorm, kus külastatakse jalaväepataljoni staapi (TK17.09 Jalaväepataljoni lahingutegevuse, 2018). Seejärel algab jalaväeeriala valinud õppuritel spetsialiseerumise moodul, mis on mahult 35 ainepunkti ja keskendub läbi erinevate aineosade jalaväepataljoni erialaüksuste juhtimisele ja taktikale. Jalaväepataljoni tehnikat ja relvastust õpitakse kasutama viie ainepunktilise kursuse raames ja õppurid viivad läbi lahinglaskmised rühmasuurusele üksusele nelja ainepunkti mahus. Viimaks osalevad õppurid õppusel Kevadtorm õppuse hindamise ja vahekohtu teenistuses nelja ainepunkti ulatuses (Sõjaväeline juhtimine maaväes, 2018b). Taktikaõppeained jalaväeeriala spetsialiseerumise moodulis on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Taktikaõppeained jalaväeriala spetsialiseerumise moodulis (Sõjaväeline juhtimine maaväes, 2018b).

Taktikaõppeained jalaväeriala spetsialiseerumise moodulis (35 EAP)				
Kood	Õppeaine nimetus	Maht	Hindamine	Semester
TK17.02	Jalaväepataljoni relvastuse ja eritehnika õpe ning laskmised	5 EAP	ME	V,VI
TK17.03	Jalaväepataljoni relvaliigilahing	3 EAP	E	V
TK17.04	Luureallüksuse taktika	3 EAP	ME	V
TK17.05	Miinipilduja materiaaltehniline õpe, taktika ja laskmised	7 EAP	ME	VI
TK17.05	Tankitõrjeallüksuse taktika	2 EAP	E	VI
TK18.02	Mehhaniseeritud üksuste taktika	7 EAP	E	VI
TK17.08	Õppuste hindamine ja vahekohtuteenistus	4 EAP	ME	VI
TK17.10	Jalaväerühma lahinglaskmiste läbiviimine	4 EAP	ME	VI

E – eristav hindamine

ME – mitteeristav hindamine

KVÜÕA õppejõudude põhiülesandeks on õpetamine, eksamite ja arvestuste vastuvõtmine ja lõputööde juhendamine ning retsenseerimine. Lektoritel lisandub veel teadus- ja arendustegevuse kohustus. Õppejõudude edukuse peamiseks näitajaks on läbiviidava ja korraldatava õppetöö tulemuslikkus. Lektorite puhul arvestatakse ka juhendamise tulemuslikkust ning aktiivsust teadus- ja arendustegevusega seotud projektide täitmisel (Akadeemilise koosseisu ametijuhend, 2015b). Seega eeldab KVÜÕA õppejõuna töötamine tegevvälastelt lisaks ainealastele ja pedagoogilistele teadmistele ka oskust viia õppetööd läbi vastavalt kõrgkoolistandarditele.

Tegevvälastest õppejõudude värbamise puhul lähtutakse Kaitseväe teenistuslikust vajadusest ja rotatsiooniplaanist. Tegevvälastest õppejõud valitakse koostöös õppeasutuse personalijaoskonna ja Kaitseväe peastaabi personaliosakonnaga, mille juures arvestatakse tegevvälase senist teenistuskogemust ja varasemaid ametikohale vastavuse hindamiste tulemusi (Õppejõudude ja teadustöötajate kvalifikatsiooninõuded, 2015a). Kaitsevägi suunab KVÜÕA-sse teenima kvalifitseeritud ja motiveeritud teenistujaid, kuid sarnaselt teistele sõjaväeliste õppeasutustele, on ka KVÜÕA probleemiks rotatsioonist tingitud õppejõu ametikohal teenivate tegevvälaste lühike teenistusaeg. Uuel õppejõul ei ole alati võimalik

ainet eelnevalt õppejõult üle võtta ja kõrgkoolis õpetamise nõuetest arusaamine võib kesta kuni pool aastat (Osinga, Lämmergas, Rajevs, Rokka, & Hirv, 2017).

Kasutatud kirjandus

Kaitseväe peastaap. (2016). *Kaitseväe ja kaitseliidu väljaõppeeskiri*. Külastatud aadressil

http://harju.kaitseliit.ee/files/harju/img/files/20161212_eeskiri_1.rtf

KVÜÕA. (2015a). *Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste õppejõudude ja teadustöötajate kvalifikatsiooninõuded, nendele vastavuse hindamise tingimused ja kord*. Külastatud

aadressil https://www.ksk.edu.ee/wp-content/uploads/2011/03/Oppejoudude_ja_teadustootajate_kvalifikatsiooninouded_tingimused_ja_kord.pdf

KVÜÕA. (2015b). *Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste akadeemilise koosseisu ametijuhend*.

Külastatud aadressil [https://www.ksk.edu.ee/wp-content/uploads/2011/03/](https://www.ksk.edu.ee/wp-content/uploads/2011/03/Akadeemilise_koosseisu_ametijuhend.pdf)

[Akadeemilise_koosseisu_ametijuhend.pdf](https://www.ksk.edu.ee/wp-content/uploads/2011/03/Akadeemilise_koosseisu_ametijuhend.pdf)

KVÜÕA. (2018a). *KVÜÕA õppekava statuut*. Külastatud aadressil

https://www.ksk.edu.ee/wp-content/uploads/2019/01/KV%C3%9C%C3%95A-%C3%B5ppekava-statuut_NK13.12.18.pdf

KVÜAÕ. (2018b). *Õppekava sõjaväeline juhtimine maaväes*. Külastatud aadressil

<https://www.ksk.edu.ee/wp-content/uploads/2018/05/S%C3%B5jav%C3%A4eline-juhtimine-maav%C3%A4es-rakendus%C3%B5rgharidus%C3%B5ppe-%C3%B5ppekava.pdf>

Mõts, E. (2010). *Eesti Kaitseväe maaväe lahingutegevuse alused*. 2. tr. Tartu: KVÜÕA

Osinga, F., Lämmergas, H., Rajevs, I., Rokka, P., & Hirv, L. (2017). *Quality Assessment of the Study Programme Group of National Defence*. Tartu: Estonian National Defence College.

TK16.01 Lahingutegevuse alused (2018). Külastatud aadressil https://ksk.ois.ee/curriculum-subject/view?curriculum_id=4&subject_id=833&year=2018

TK16.03 Jalaväekompanii lahingutegevuse planeerimine ja juhtimine (2018). Külastatud aadressil https://ksk.ois.ee/curriculum-subject/view?curriculum_id=4&subject_id=880&year=2018

TK16.04 Vastupanuvõitlus (2018). Külastatud aadressil https://ksk.ois.ee/curriculum-subject/view?curriculum_id=4&subject_id=887&year=2018

TK17.09 Jalaväepataljoni lahingutegevuse planeerimise baasõpe (2018). Külastatud aadressil

<https://ksk.ois.ee/curriculum->

[subject/view?curriculum_id=4&subject_id=959&year=2018](https://ksk.ois.ee/curriculum-subject/view?curriculum_id=4&subject_id=959&year=2018)

TK18.01 Jalaväerühma lahingutegevuse planeerimine ja juhtimine (2018). Külastatud

aadressil <https://ksk.ois.ee/curriculum->

[subject/view?curriculum_id=4&subject_id=1030&year=2018](https://ksk.ois.ee/curriculum-subject/view?curriculum_id=4&subject_id=1030&year=2018)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Priit Värno,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste taktikaõppejõudude arusaamad nüüdisaegse õpikäsituse olemusest ja rakendamisest taktikaõppes“, mille juhendajad on Liina Lepp ja Triinu Soomere, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Priit Värno
22.05.2019